

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1938.

4. SZÁM

FOLYÓIRATA

ÁPRILIS

MEGHÍVÓ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

1938. április hó 19-én, kedden d. e. 10 órakor Esztergomban,
a r. kat. tanítóképző-intézet dísztermében tartandó

XXVIII. RENDES KÖZGYŰLÉSÉRE.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó: A líceumra felépült tanítóképző-akadémia a Szent István emlékében.
2. A főtítkár jelentése.
3. Esztergom szerepe a magyar kultúra, iskolázás és a tanítóképzés terén. Előadja: *Lepold Antal dr.*
4. Pénztárosi jelentés.
5. A jövő évi közgyűlés helyének megállapítása és esetleges indítványok.

Az elnökség.

A közgyűlés előtt 9 órakor ünnepélyes istentiszteletet tart a r. kat. tanítóképző-intézet kápolnájában *Nádlér István* igazgató.

Egyesületünk még a XXVII. közgyűlésén határozta el, hogy tekintettel az 1938-ban rendezendő Eucharisztikus Kongresszus és Szent István-év ünnepségeire, XXVIII. rendes közgyűlését Esztergomban, az ősi primási városban tartja meg. Budapestről induló tagtársaink és vendégeink április 19-én reggel $\frac{3}{4}$ 7 órakor gyülekeznek a Nyugati-Pályaudvaron. (Vonatindulás 6 óra 54 perckor.) Ajánlatos, hogy a közgyűlésen résztvenni szándékozók névsorát minden egyes intézet igazgatója (igazgatónöje) április 14-ig beküldje a főtítkárnak (L. Fery Oszkár-u. 40.), aki a jelentkezők száma alapján igényelne külön kocsit a vasútnál. Kívánatos a közgyűlésre való utazás bejelentése azért is, hogy a kellő időben tudjuk azt is: kik vesznek részt a közgyűlés után tartandó közebeden? Azért kérjük a jelentkezők névsorának (és az egyes jelentkezők részvételi szándékának) beküldésénél a közebeden való részvétel szándékát is feltüntetni.

Közgyűlésünk után szakszerű vezetés mellett megtekintjük a legújabb ásatások eredményeit, nemkülönbön a székesegyházat és kincstárát. Ajánlatos lenne, ha tagtársaink minél nagyobb számban jelennének meg XVIII. r. közgyűlésünkön azért is, hogy minél nagyobb számú résztvevővel tehesük még ünnepélyesebbé közgyűlésünket abból az alkalomból, hogy a törvényhozás a magyar tanítóképzés nagyjövőjű reformját keresztülvitte.

Tanítóképző-akadémia.

Közműveltséget terjesztő iskolák szervezése és javítása mindenkor jelentős és nehéz feladat volt. A nehézséget az ilyen problémák bonyolultsága okozza. Ezért is sok időbe telt, amíg egy-egy iskolatípus kialakult s mai formáját megkapta. A középiskola évszázadokon át készült. Az intézményes tanítóképzés is körülbelül kétszázéves multra tekinthet vissza. Ez az idő azonban nem volt elegendő egyöntetű és kielégítő szervezetének kitermelésére. Lapozzuk csak végig a genfi Nemzetközi Nevelésügyi Irodának a tanítóképzés jelen állásáról szóló jelentését.* Ez a jelentés a közokt. minisztériumok által szolgáltatott hivatalos adatok alapján arról ad számot, hogy 1934-ben milyen volt a világ 62 államában a tanítóképzés. Alig lehet ennél tarkább képet elképzelni! Országoként nagyok a különbségek a képzés időtartamában, az óratervekben, az általános és a szakképzés viszonyában, a kívánt előtanulmányokban, a tanulók életkorában és más alapvető szervezeti kérdésekben. Vannak államok, ahol a tanítóképzés színvonala alacsonyabb a közoktatási rendszer középiskoláinak színvonalánál. Más államokban a középfokú oktatásba van beágyazva. Vannak aztán olyan államok, ahol valamilyen formában a főiskolai oktatás magasságába emelkedett. Sőt nagyobb zavar kedvéért egyes országokban, így Lengyelországban, Csehszlovákiában, Délafrikában, az Egyesült-Államokban egyidejűleg különböző színvonalú intézmények kereteiben nevelik a tanítókat. A jelentés áttanulmányozása után az a benyomásunk, hogy a világ művelt államaiban keserves küzdelem folyik a tanítóképzés megnyugtató életformájának megalkotásáért.

Önkéntelenül felvetődik a kérdés, hogy miért nem alakultak ki a fejlődés elég hosszú folyamán a tanítóképzés terén is olyan közös vonások, a szerkezet és felépítés olyan egyöntetűsége, mint a milyen egyöntetű szerkezettel más iskolatípusoknál találkozunk?

Az okot a tanítóképzés problémájának páratlan nehézségeiben kell keresnünk. A tanítóképzésnek ugyanis azokat a kellékeket kell ránevelés és tanítás útján biztosítani, amelyek a tanítói hivatás betöltéséhez szükségesek. De ezek egy része — a személyiségben rejlő adottságok, a rátermettséget biztosító tulajdonságok, a kedély gazdagsága — kívül esik az iskolaszerű képzés határain. De azokkal a kellékekkel is baj van, amelyek iskolaszerűen előhívhatók és fokozhatók. Ezek egyike a tudás, másika ennek a tudásnak tudatos átszármasztási készsége és képessége.

A tanító tudásának enciklopédikusnak és megértető természetűnek kell lennie. Megértető természetű a tudása, ha ismereteit az átértés kíséri s ennél fogva képes azokat mások, sokkal fejletlenebb értelműek számára is elsajátíthatókká tenni. Mert más pl. tudni azt, hogyan kell törtet törttel osztani és más mással is megértetni tudni.

* *La formation professionnelle du personnel enseignant primaire.* Genève, 1935. 402. l.

Más pályán a tudást gépiesen is fel lehet használni, képletekkel és sémákkal lehet dolgozni, a nélkül, hogy az ezek létrejöttét feltételező megértésnek jelen kellene lennie. Igen sok esetben elegendő a pusztán emlékezeti tudás. Ezzel szemben a tanítónak az összefüggéseket mindig látnia kell. Az ő tudása logikailag hiánytalanul összefüggő láncolat és tanítása csak akkor értékes, ha ezt az összefüggést a tanítványokkal megláttatni tudja. A tantárgyakra felparcellázott ismeretekben tudnia kell visszamenni az elemekig és világosan kell látnia, hogy ezekből az elemekből hogyan épül fel a tantárgyat alkotó ismeretkör. Vonatkozik ez nemcsak a mennyiségtanra és a természettudományokra, hanem a többiekre is. Az ilyen megértető tudás érdekében történt, hogy a tanítóképzők eddigi tantervei, amint azt sokszor és sokan kifogásolták, sok tárgy tanítását előlről, az elemeken kezdték s nem folytatták ott, ahol a polg. iskolák és a középiskolák abba hagyták.

Előbb említettük, hogy a tanítói hivatás betöltéséhez a tudáson kívül a tudás átszármasztási módjának s általában a nevelés módjának ismerete is szükséges. A tanítóképzés útjába ezzel újabb nehézségek és akadályok gördülnek. Nagyon leegyszerűsítene a képzés problémáját, ha a dolgot úgy lehetne felfogni, hogy a tudás biztosítja az átszármasztás készségét is. Ha igaz volna, hogy aki tud, az szükségképen tanítani is tud; ha a tudás hordozója volna a módszernek. Ebben az esetben a tanítóképzőnek nem kellene egyebet tennie, mint amit a többi közép- és felsőfokú iskola tesz, csak a neki kiszabott kultúrkinccsel kellene átszármasztatnia. Csakhogy a tudás nem biztosítja a módszert s így a tanítóképzőnek az általános képzés mellett a nevelésre és a tanításra vonatkozó képzést, tehát a szakképzést is adnia kell. Kettős feladatot kell megoldania. Ha párhuzamosan teszi, lélektanilag igen nehézségek elé állítja a tanulókat, mert egyidejűen két olyan cél közt kell állandóan megosztani figyelmüket, amely célok közül egynek az elérése is a tanuló egész munkaerejét feltételezi. Vagy pedig egymástól elválasztva, egymásra következő rendben végzi az általános és a szakképzést, amely esetben azonban az elsőt aránylag korai életkorban és távolról sem elegendő mélységgel s alaposággal tudja csak végezni. Az általános és a szakképzés viszonya a tanítóképzésnek oly nehéz problémája, amelyet még sehol sem sikerült teljesen kielégítően megoldani.

Szükséges, hogy a tanítóképzési probléma összes nehézségeinek tudatában vegyük szemügyre és ítéljük meg azt a grandiózus változást, amely a tanítóképzés szervezetében úgyszólván szemünk előtt ment végbe és a tanítóképzés törvényes rendezéséhez vezetett. 1868 óta nem volt ilyen gyökeres újítás. Csak óvatos toldozások, lassú továbbépítések történtek. Hogy gyökeresebb reformra van szükség, ezt Egyesületünk is többször hangoztatta. Elkészült az erre vonatkozó terve is. Nem utolsó értéke ennek a tervnek, hogy olyanok készítették, akik éveket, sőt évtizedeket töltöttek a tanítóképzés szolgálatában. Be kell vallanunk, hogy Egyesületünknek ez a programterve a tanítóképzési törvénnyel nem valósult meg százszázaléki.

Egyesületünk a tanítóképző-akadémiát szintén kéttagozatú, de egységes és öncélú intézményként fogta fel. Ezzel szemben az új törvény a tanítóképzést a többé-kevésbé független, mert önmagában is megálló, liceumra építi. Ez azonban nem csökkenti örömmünket.

A tanítóképző tanárság az új törvényt kitörő örömmel fogadta. Nagy körültekintéssel készült és hatalmas lendülettel viszi előbbre a tanítóképzést. Nincsenek benne túlzások, mint egyik-másik állam megújított tanítóképzésében. Számol a jelen szükségleteivel, de nem mellözi a történeti erőket s nem szakítja meg a történeti folytonosságot sem. A tanítóképzés sok kényes és nehéz problémáját jól megoldja. Későbbi életkorra tolja ki a pályaválasztást. Nemcsak nem mellözi, de megsokszorozza és tökéletesíti a tanítói pályára törekvők kiválogatását. Kivált a kötelező internátussal megoldja a ránevelés kérdését. Megszünteti a tanítói túltermelést, s ilyen módon biztosítja a pályán való elhelyezkedést, mert arányba hozza a termelést a szükséglettel. Enyhíti a túlterhelést. Az általános és a szakképzés kapcsolatát megoldja. A tanítóképzést a középfokú oktatás keretei fölé emeli és akadémiai jellegűvé teszi. Az akadémiai osztályok hallgatói számának csökkentésével biztosítja az egyénibb kiképzést. A tanító magasabb társadalmi értékelését és helyzetét lényegesen megjavítja. Minden okunk megvan tehát ahhoz, hogy örvendjünk s várakozással tekintsünk a tanítóképzés új korszaka és virágzása elé. És minden okunk megvan ahhoz, hogy hálával legyünk eltelve nagy miniszterünk, kiváló munkatársai és mindazok iránt, akik kisebb-nagyobb mértékben kivették részüket a történeti értékű mű megalkotásából.

Molnár Oszkár.

Nőnevelési kérdések.*

E címen a nőnevelésnek egyik alapvető elvi kérdésével, a nők természetszerű nevelésével és a vele legszorosabban összefüggő problémákkal kívánok foglalkozni. Sok közülök kérdés marad, csak azért vetem fel, hogy rajta gondolkodjunk.

Néhány év óta aránylag kevés előadás hangzott el a nőnevelésről. Egyik okát abban látom, hogy a leány- és fiúnevelés egymáshoz annyira közelálló volt, hogy fölöslegesnek látszott a vele való külön foglalkozás. A másik oka: még nem ment át eléggé a köztudatba, hogy a nőneveléssel foglalkozni elsősorban a nők kötelessége, mert az átélés és beleélés pótolhatatlan tapasztalata támogatja őket. Kizárólagos intézői sem a nők, sem a férfiak nem lehetnek, mert az élet kettőssége következtében hibás volna az egyoldalú világszemlélet, amely vagy csak a nő, vagy csak a férfi szempontjából nézné. A leánynevelés helyes megoldása tehát a férfi és nő közös

* A Magyar Paedagogiai Társaság februári felolvasó ülésén tartott előadás.

érdeke, mert nemcsak a férfiak kormányozzák a világot, hanem a nők is a férfiakon és gyermekeken keresztül.

Egy angol közmondás azt tartja „The hand that rocks the cradle rules the world.” (A kéz, amely a bölcsőt ringatja, kormányozza a világot.) A nők szavazati joga óta nemcsak családvédelmi és gazdasági kérdés a leányok helyes nevelése, hanem politikai, nemzeti, sőt világkérdés, azért fordult feléje a figyelem világszerte, azért kísérlik meg legnehezebb kérdéseit világkongresszusokon megoldani.

A M. A. N. Sz. 1937. okt. 4-én tartott nőnevelési szakértekezletén már tizenkét, a nőnevelés kérdéseivel tudományosan és gyakorlatilag foglalkozó egyesület vett részt. Ott voltak: a T. E. Sz., a Szociális Testvérek, a Katolikus Háziasszonyok Orsz. Szövetsége, az Orsz. Stefánia Szövetség, Orsz. Gyermekvédő Liga, a Nőegyletek Magyar Munkát Védő Szövetsége, az Orsz. Rákóczi Szövetség, a Lorántffy Zsuzsánna Egyesület, a M. O. N. E. Orvosnői Csoport, a Magyar Orvosnők Orsz. Egyesülete, az Orsz. Magyar Bába Egyesület. E sokoldalú érdeklődés bizonyítja, hogy ma már nagyon bonyolult, szerteágazó a leánynevelés kérdése. A nemzet életét át és át-szővi a női munka.

Mi indította meg a leánynevelés reformját? Nemcsak az a körülmény, hogy a nő eltávolodott természetszerű hivatásától, hanem a megváltozott idők, főként a nemzetek élet-halálharca, amelyben a nő is küzdő fél.

Finnországban a Lotta Svärd-mozgalom a honvédelem szolgálatába állítja a nőt is, mert az ország függetlenségének biztosítása érdekében szükségesnek tartja. Olaszország terjeszkedési politikájánál fogva a népesedés, Csehország az egészségvédelem, Németország a fajnemesítés szempontjából nézi a nőnevelést. Előrelátással, a jövőbe tekintve, a közérdek szempontjából nézik a nőkérdést. Ha a népek nagy tengerében nemzetünk fennmaradását biztosítani akarjuk, nekünk is körültekintéssel kell ezt a kérdést megoldanunk. Egyik szemünket mindig rajta kell, hogy tartsuk szomszédainkon, nem azért, hogy utánozzuk őket, hanem hogy a tapasztalatok felhasználásával a körülményeinknek legjobban megfelelő megoldást megtaláljuk.

A nőnevelésnek kétségtelenül legszilárdabb alapja a *nők természetszerű nevelése*. Hiba volna azonban, ha „a régi jó idők” címén visszaálmodnók a multat, minden nőt újból a tűzhely mellé képzelnénk, hisz a nők hajlam és képesség szerint nem egyenlők. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az idők változását. Már Herakleitos mondotta: „Minden mozgásban van.” „Kétszer nem léphetsz ugyanabba a folyóba, mert más vizek folynak benne alá.”

Az ember kettős lény: egyéniség és társas lény. Egyéni tulajdonságokkal jövünk a világra, de beleszületünk egy kisebb társadalmi közösségbe, a családba s egy nagyobb közösségbe, a nemzetbe. Korunk nevelésének ezt a két érdekét, *az egyéni és közérdeket harmóniába kell hoznia*. Mit kíván ez a harmónia a nőneveléstől? A női természethez való alkalmazkodást, kifejlesztését a női képességek-

nek, hogy az eddig elhanyagolt női munkaterületeken minél tökéle-
tesebb munkát végezhesen s így helyes munkamegosztással részese-
legyen a nemzet talpraállításának. Egy 9 milliós nemzet nem nél-
külözheti nagyobbik felének munkáját. Az építés munkájában min-
denkinek részt kell vennie.

A háború előtti évek nevelését az erős individuális irányzat
jellemezte az egyéniség érvényesítése, szabadsága. Gyökerei a fran-
cia forradalomig nyúlnak vissza. Az emberek egyenjogúságáról el-
terjedt gondolat egyenlő jogúvá igyekezett tenni a nőt a férfival
mind szellemi, mind gazdasági téren. A nevelésben megkezdődött a
nők magasabb kiképzése, a nők előtt megnyílt az egyetem s ezzel sok
oly pálya, amelyekre azelőtt nem léphettek.

A háborús években a nőket már mindenütt ott találjuk, ahol a
férfiakat helyettesíteni kellett. Ott találjuk az eke mellett a gazda-
ságokban, a gyárakban, a forgalom és közlekedés lebonyolításában,
az irodákban, iskolákban, nevelő és szociális intézményekben. A há-
ború után a hadból visszatértek, a megszállott területek menekült-
jei, a felnövekedett ifjúság helyet kívánt s megkezdődött a kenyér-
harc. Az élet célja nem lehet a nő és férfi küzdelme egymás ellen,
hanem a vállvetett munka egymás segítségével, egymás munkájának
kiegészítésében. A nőnek mindenütt ott a helye a férfi mellett, a
legalacsonyabb munkától fel a legmagasabbig, a természetének meg-
felelő munkakörben. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a nők felül-
múlják a férfiakat azokban a munkákban, amelyek természetüknek
megfelelők. Így a kis gyermekek és leányok nevelésében, a gépirás-
ban, az idegen nyelvekben, az iparművészetben, ahol izlésről, köny-
nyedségről van szó; a nő- és gyermekgyógyászatban, a szociális
munkában, ahol testi és lelki sebeket a szeretet melegével kell gyó-
gyítani. A nő munkája nem kisebb értékű a férfiénál, csak más jel-
legű, mert más a testi és lelki adottsága, más a hivatása, azért mun-
kája sem lehet a férfiével azonos, hanem vele párhuzamosan haladó.
Hibás az az értékelés, amely csak a férfias munkát becsüli. Amíg
csak azt értékeljük, amíg a nőt a férfi mértékével mérjük, ne csodál-
juk, ha a nők előtt nem kívánatosak a női pályák. A haladásnak
kerékkötője, ha nem tudunk a régi téveszméktől szabadulni. A har-
cot a nők természetszerű nevelése és pályaválasztása csak akkor
szünteti meg, ha követi a női munka megbecsülése, a férfiével egyenlő
értékelése.

Az új leányiskolai típus, amely alkalmazkodik a leányok termé-
szetéhez és hivatásához, bármily értékes is alapgondolatánál fogva,
csak akkor lesz hosszú életű, ha a leányt *kettős munkakörre* készíti
elő, ha alapul szolgál különböző irányú szakiskoláknak, amelyekből
egyénisége, hajlama, képessége szerint kiki válogathat. A leányok
már most érdeklődnek, mely leányliceumok lesznek tanítóképző fő-
iskolákkal kapcsolatosak, mert csak oda iratkoznak be. A nők termé-
szetszerű nevelésének azt az értelmezését, hogy vissza a családi
körbe, a nőnek otthon a helye, — a mai gazdasági viszonyok nem
engedik meg, de a közösség érdeke sem kívánja. Amint csak kevés,

nagyon jómódú család nevelheti ma leányát pusztán a családi élet számára, úgy csak a gazdag államban lehet a nő az eltartott. Mi nem tartozunk ezek közé.

Sokan veszítették el vagyonukat a háborúban, olyan családok leányai is kénytelenek kenyérkereset után nézni, akiket azelőtt vagyonuk mentesített az állásfoglalástól. A pénz bizonytalansága mindinkább elterjesztette a gondolatot, legbiztosabb vagyon a jó nevelés és két dolgos kéz. A nők ösztönszerűen azokat a pályákat lepték el, amelyek természetüknek inkább megfelelnek. Ilyen a gyermeknevelés, amelynek a nő a leghivatottabb munkása. Azért tartom igen szerencsés gondolatnak, hogy az új leányközépiszkolai típus egy jól bevált iskolafajt, a tanítónőképzőt veszi alapul. Alkalmazkodik a női természethez és hivatáshoz és alapja lehet a különböző irányú női szakoktatásnak. Hogy ez a természetszerű nevelés minél sikeresebb legyen, sok hiány pótlására van szükség.

Mindenekelőtt tudományosan meg kell alapozni. Szükség van a *nő testi és lelki tulajdonságainak alapos ismeretére*. Sajnos, e téren még csak a kezdet kezdetén vagyunk. Nincs oly tudományos munkánk, amely a különböző vidékek magyar nőtipusainak testi és lelki jellegzetességeit behatóan tárgyalná, még kevésbbé olyan, amely összehasonlító alapon megállapítaná a magyar nő és férfi testi, lelki differenciáltságának jellegzetes vonásait, vagy a magyar nő és más államok női között a lényeges eltéréseket, amiből sok értékes tanulást meríthetnénk. Ha itt-ott találunk is próbálkozásokat, csak egy-egy iskolafaj, egy társadalmi réteg vagy egy helyre vonatkozó adatgyűjtések alapján készültek, nem áll tehát reájuk a nagy számok törvénye. A külföldi ily fajta munkákat csak az összehasonlításhoz használhatnók fel, mert faj, éghajlat, gazdasági viszonyok szerint a nő is változik. Pár évvel ezelőtt megkíséréltem az adatok gyűjtését a II. ker. áll. tanítónőképzőre vonatkozólag, de már a kezdet kezdetén leküzdhetetlen nehézségekbe ütköztem. Délelőtt nem jutottam munkához nagy óraszámom következtében, különben sem kaptam volna növendékeket a vizsgálat céljaira, mert egyik tanár sem áldozhatja fel óráját. Délutánra a bejárókat nem lehetett berendelni, a bennlakókat a séta, játék, zongoragyakorlók, ifj. egyesületek, készülés másnapra foglalták le. Rájöttem, hogy a gyűjtőmunka egész embert kíván s a felsőbb hatóság közbejöttével meg kell szervezni. Szükség volna a tanév elején és végén egy-egy, rendelettel biztosított nap a testi mérések céljaira, amelyen a népszámlálás analógiájára az adatgyűjtést hozzáértő pedagógusok, pszichológusok, iskolaorvosok végeznék. A feldolgozás egységes szempontok szerint a kísérleti lélektani intézeteknek, statisztikai hivataloknak lehetne munkája. Így pár évi gyűjtés alapján megbízható eredményeket kaphatnánk, amelyekre építeni lehetne. Jóval nehezebb a magyar lélek megismerése, bonyolult, összeszövődött munka, amelyhez idő kell.

Amíg e téren megbízható, kellő számú adat nincs, elkerülhetetlen az ellentétes vélemények harca. Az egyik tábor a nő testi és lelki differenciáltságát vallja és munkamegosztást kíván. A másik a kü-

lönbséget nem tartja fiziológiai eredetűnek, hanem a nevelés, a foglalkozás és az életkörülmények következményeinek. Helyteleníti a fiú- és leánynevelés szétválasztását azzal az indokolással, hogy a testi-lelki különbségek nem oly mérvűek, hogy a fiúkétől eltérő nevelésre volna szükség. A gyengébb csont- és izomrendszer nem állandó és jellegzetes vonásai, hanem csak a dekadencia korát élő női test tulajdonságai. Hivatkoznak a vadon élő népekre, akiknél a nő éppen oly erős, mint a férfi. A kultúrnő testét csak a természetellenes életmód, a kevés mozgás, az elkényeztetés, a célszerűtlen ruházat, a divat hóbortjai tették tönkre. Érthetővé teszi ragaszkodásukat az egységes neveléshez az a nem alaptalan aggodalom, hogy a szétválasztás veszélyezteti a nőknek nehezen megszerzett jogait. Értékes, tudományos munka elősegítené a világosabb látást.

Szükség volna a *hazai nőnevelés történetére* vonatkozó nagyobb, összefüggő munkára is, amelynek tanulságait, eszményképeit fel lehetne használni. E téren az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesületére vár szép feladat, munkamegosztással pár év alatt értékes munkát lehetne összeállítani.

Hiba van tanterveink körül is, e hibákat a reform van hivatva megszüntetni. Sokáig közös tantervük volt a fiú- és leányiskoláknak. A leányok természet szerű nevelése magával hozza, hogy a jövőben külön tantervük és utasításuk legyen, oly anyaggal és az anyagnak oly elrendezésével, amely a női lélekhez alkalmazkodik.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy nagyjában ugyanazokat a tantárgyakat tanulhatják a leányok, mint a fiúk, de *más anyagkiszemeléssel*, többlet, a hivatásukhoz szükséges tantárgyak. Más érdeklő a leányt, mint a fiúkat, más tárgyú olvasmány, más számtani példák, más dalok. A történelem és irodalom nőalakjai eszményképként szolgálhatnak, de nagyon kevéssé ismerik őket. Próbát végeztem V. éves növendékeinkkel, a hazai történet 31 nőalakja (1. Sarolta fejedelemasszony, 2. Gizella királyné, 3. Szt. Erzsébet, 4. Szt. Margit, 5. Hedvig királynő, 6. Rozgonyi Cicelle, 7. Szilágyi Erzsébet, 8. Kanizsay Dorottya, 9. Dobozi hitvese, 10. Enyinghi Török Bálintné, 11. Perényi Gáborné Guthi Országh Ilona, 12. Patolcsy Zsófia, 13. Az egri hősnők (Dobó Klára és Katica), 14. Zrinyi Ilona, 15. Lorántffy Zsuzsanna, 16. Batthyányné Bánffy Kata, 17. Svetkovics Kata, 18. Devecseri Choron-leányok, 19. Zsófia hercegnő, 20. Thurzó Ferencné Zrinyi Kata, 21. Homonnai Györgyné, 22. Csákyne Wesselényi Anna, 23. Batthyányné Lobkovitz Éva, 24. Gróf Koháry Judit, 25. Brunszvik Teréz, 26. Teleky Blanka, 27. Karacs Teréz, 28. Bornemisza Anna, 29. Damjanichné, 30. Veres Pálné, 31. Zrízen Janka) közül csak 11-et ismertek, róluk is aránylag keveset tudtak.

Mikor pedig a Magyar Lányok pályázatát hirdetett e címen: „A magyar történelem vagy irodalom nőalakjai közül melyiket választanám eszményképemül?“, a legnagyobb buzdításra is csak 4 dolgozat érkezett be. Vagy nem ismerik eléggé kiváló nőalakjainkat, mert a sok anyag következtében nincs idő tárgyalásukra, vagy anynyira eltávolodtak ízlésben, hogy nem becsülik a régi női erénye-

ket. Elhanyagoltak a leányiskolában a történelem művészettörténeti részei, pedig az ízlés nevelését nagyon szolgálják. A leányok jobb nyelvézéke következtében a nyelvekre nagyobb gondot kell fordítani. A fizikából, kémiából a háztartás szempontjából fontos részek, az egészségtanból a korszerű gyermek- és betegápolás, a nevelés-, tanítástanból a gyermekek nevelésére, foglalkoztatására vonatkozólag annyi, amennyi minden nőnek szükséges. A polgári jogok és kötelességekből ismerjék meg elsősorban a nők jogait és kötelességeit. A gazdaságtan-háztartástanból a virág- és konyhakertészet, baromfityenésztés, selyemhernyótenyésztés, méhészet, főzés, egyszerű, tápláló eledel elkészítése, a női kézimunkából a háztartás szempontjából célszerű munka, javítás, foltozás, beszövés, a hazai népművészeti munkák alapelemei az általános irányú iskolák fontos anyaga. Mindezt nagyobb terjedelemben a szakiskolák tanítanak. A testgyakorlat terén szükség van a leányok erősítésére, de más gyakorlatok kelljenek mint a fiúknál, nem bukfenc, cigánykerék és hasonló, a szemérmertlenséget fokozó gyakorlatok.

Általában szükség van az anyag nagy megrostálására. E téren szakítanunk kell egy idejét mult idolával, a leányok enciklopédikus műveltségével, amely csak túlterhelésre vezet, testi és lelki leromlásra. Nem több tudás, jobb nevelés kell a leányoknak. Az iskola nem taníthat meg mindent, csak a művelődési lehetőségnek útját, módját, az önművelésnek mikéntjét mutassa meg, a kevés így több lesz, mert az összefüggéstelen anyaghalmazzal a leány nem tud mit kezdeni. Főlöské minden anyagrész feldolgozása, ha a könnyebb részeket kellő irányítás mellett a leányok maguk dolgoznak fel, növekednek önállóságuk, a könyvtanulás helyébe az öntevékenységgel megszerzett kevesebb, de biztosabb ismeret lépne.

A tanterv eddig az anyag *elrendezésében* nem vette eléggé figyelembe a leányok fejlődésmentét, amelynek ritmusa egészen más mint a fiúké. Vannak anyagrészek pld. a testtanban, amelyek bántók a leányra 15 éves korban, természetesen 18 éves korában, nehezek alsó osztályban, könnyűek 1—2 év múlva. Célszerű volna a koncentráció bevezetése, mert rendet visz bele a leányok gondolkodásába. Ma a tanulóra bízunk, hogy egy délelőtt egyvelegéből összekeresse az összetartozót. Szakítani kellene az 1 órás beosztású órarenddel, amely csak kapkodásra, idegességre vezet. Ha egy osztályban egy tanár kezében lennének a rokontárgyak s egymásután következzenek, akkor rugalmasabb lenne az órarend s a tantárgy természete vagy a tanulók érdeklődése szerint 2—3 órát is lehetne ugyanazzal a tárggyal foglalkozni, miáltal elmélyedőbb, alaposabb lenne a munka. Heti 1—2 óra beállítása a koncentráció és asszociáció céljaira, nagyban hozzájárulna az értelmesebb tanuláshoz és az ismeretek alkalmazásához.

Hibája leányiskoláinknak a *túltengő elmélet*. Több gyakorlatra van szükség. Gazdaságtan-háztartástan kert és konyha nélkül mit sem ér, e kettő éppen oly tartozéka a leányiskolának, mint a szer-tárok. A hét közepén, amikor a leányok munkabírása csökken, 5 óra

helyett csak kettőt kellene beállítani, a többi tanulmányi kirándulás céljaira felhasználni. Hisz nemcsak könyvekből lehet tanulni, hanem az életből is. Így megoldhatnók a kirándulások nehéz kérdését is, amelyek ezidőszerint mindig mulasztással járnak. Testi szempontból is fejlődést jelentene a hét közepén a kevesebb óraszám.

Az értelem egyoldalú nevelése helyett leányiskolákban nagyon fontos a *szív és kedély nemesítése*, mert a nőnek munkaköre sok szeretetet kíván. A nők nemzeti és vallás-erkölcsi nevelésére ma fokozottan szükség van, tudatossá kell tenni nemzeti értékeinket. A fényezés, a szórakozások, a pénz hajhászása veszedelmes lejtőre viték a családot. Több önzetlenséget kell a leányokra nevelni, hogy figyelmük necsak önmagukra, egyéni kedvteléseikre irányított legyen, hanem a közösség érdekére is, nevezzük azt szűkebb értelemben családnak, vagy tágabb értelemben nemzetnek. Meg kell azonban változtatni az ifjak ízlését és értékelését is, mert hiába nevel a leányiskola szolid, dolgozó nőt, ha helyette a tánc- és kártyaőrülttől elragadott, festett bábut többre becsülik. A leányok természet-szerű nevelése érdekében szükséges a nők bevonása a közoktatás-ügyi igazgatásba, a szakfelügyeletbe, az iskolák igazgatásába, a leányiskolai tankönyvek szerkesztésébe. E téren nagy aránytalanságok vannak még, hogy csak az állami tanítóképzők köréből említsék példát: van 7 áll. tanítóképző, 4 áll. tanítónőkészítő, 1 óvónőkészítő, 106 férfitanító, 56 női, 36 férfi tanulmányi felügyelő, 3 női (2 a kézimunkára, 1 az óvókra vonatkozólag).

Végül a nők szakszerű nevelésével, az *újabb női pályákkal és munkaalkalmakkal* kívánok elvi szempontból foglalkozni. Hogy miért tódultak a leányok nálunk a gimnáziumba és folytatásként az értelmi pályákra, annak okait a következőkben látom: 1. mert ezek megszervezettek, 2. nagyobb megbecsülésben részesülnek, 3. szerény, de biztos megélhetést nyújtanak, 4. több a jogosításuk és így könnyebb az elhelyezkedés, 5. nem kívánnak tőkét a munka megkezdéséhez. Rendszerint e szempontok döntötték el a pályaválasztást, nem a rátermettség. Kívánatosná kell tenni a gyakorlati pályákat, meg kell, hogy becsüljük őket. Több szakiskolára van szükség és a meglévők kiépítésére. Nincsenek pld. okl. képzőintézeti gazdaságtan-tanáraink, pedig agrárállam vagyunk.

Szükség volna egy női hivatásra előkészítő gyakorlati munkakörre, amely 3 egymást követő tanfolyamból állana: 1. gyermek- és betegápolás, 2. főzés, tisztogatás, 3. szabás, varrás, foltozás. Céljaikra meglévő intézményeket lehetne felhasználni. Minden társadalmi réteg leányaira fontos volna, de különösen a nép leányaira, mert a falusi asszonyok tudatlansága következtében nagyon hamar lesz a bölcsőből koporsó.

Nagyon sok még a női munkalehetőség. Újabban az állam, a főváros, a különböző nőegyesületek bámulatos leleményességgel dolgoznak a megszervezésen. A munka több irányú: I. gazdasági, II. nevelői, III. erkölcsvédelmi, IV. gyermekvédelmi, V. egészségvédelmi.

I. A gazdaságiak: 1. háztartási, 2. ipari, 3. kereskedelmi irányúak. Konyhakertészet, virágkertészet, baromfitenyésztés, méhészet, selyemhernyótenyésztés, főzés, fonás különböző anyagokból, kefekötés, kézimunkatanítás, szabás, varrás, foltozás, szövés, csipkeverés és csipkevarrás, szőnyegkészítés, virágkészítés, magyaros emléktárgyak készítése, női munka- és állásközvetítés hány nőnek adna kenyérkeresetet üzésük és tanításuk egyaránt.

II. Nevelőiek: népművelés, szülők iskolája, játszótereken játékevezetés, mesemondás, gyermek daloskörök vezetése, olvasószobák, gyermekkönyvtárak gondozása, olvasási tanácsadás, népies szokások és játékok bemutatása, nyelv- és gépirástanítás, pályaválasztási tanácsadás, a lelki gondozásnak volnának fontos tényezői s mind női munkaalkalom.

III. Erkölcsvédelem: pályaudvaron, utcán, gyárakban fiatalok-rúak ellenőrzése, a javítónevelés, a patronage-munka, a börtönmissió, mind női munkaterület. A nőkre mint jogászokra is szép munka várna a gyermekbíróságok és nővédelem terén.

IV. Család- és gyermekvédelem: bölcsőde, óvó, napközi otthon, tanoncotthon szintén nem nélkülözheti a nő szerető szívét, simogató kezét. Az Egyetemet Végzett Nők Egyesülete által javasolt „Családkutató Intézet” felállítása, hány embert mentene meg a végső elkeseredéstől.

V. Egészségvédelem: anyák iskolája, anya- és gyermekgondozás, betegápolás, védőnői munka, gyermekétkeztetés, gyermeknyaraltatás, gyógytornatanítás, közkonyhák, diétás konyhák, laboránsmunka, kórházi gazdasági igazgatás, szállodavezetés, intézeti köztartásvezetés mind női munkakörök s vagy nincs hozzá képzett emberünk, vagy kevés.

Ezek a munkaterületek ma már mind előkészülést, tudást, egész embert kívánnak. Nem lehetnek sem ingyenes dilettáns munkák, sem mellékfoglalkozásai oly egyéneknek, akiknek megvan a kellő szak tudásuk, de másirányú, nagy elfoglaltságuk következtében csak nehezen szakítanak maguknak időt ezek elvégzésére. Megfelelő szakemberek képzése e munkákhoz nagy teherkönnyítést jelentene a tanítóképzőre, amelytől ma túl sokat várunk.

Az újonnan szervezendő tanítóképzőket annyiban lehetne felhasználni erre a célra, amennyiben mint egy-egy vidék kulturális gócpontjai, jó felszerelésükkel színhelyei, központjai lehetnének az egymást váltogató tanfolyamoknak.

Ha talán egyelőre még különböző utakon járunk és ellentétes nézeteinkkel szembe is kerülünk egymással, a cél összefűz valamennyiünket, mert mindnyájan egyet akarunk, jobb leánynevelést a nemzet boldogabb és szebb jövője érdekében.

Dr. Jelitainé Lajos Mária dr.

A népiskolai tanítóképzésről szóló törvényjavaslat indokolása.

I. *Általános indokolás.* — A tanítóképzés minden művelt államban jelentős átalakulásban van. Ennek belső, elvi és külső, gyakorlati okai vannak.

A belső okokat főleg a neveléstudomány nagy haladásában és a nevelés megváltozott fogalmában kell keresnünk. Amíg régente a nevelés tevékenységét többé-kevésbé az ismeretek közlésével azonosították és úgy vélték, hogy a tudás kivülről jövő műveletekkel is közvetíthető, addig újabban mind jobban előtérbe lép a nevelés alanya: maga a gyermek. A neveléstudomány figyelme az ismeretközlés módszereiről a gyermek tanulmányozására terelődik és a nevelés céljainak elérését a gyermek belülről fakadó tevékeny részvételével igyekszik biztosítani. A neveléssel összefüggő lelki tevékenységek megismerése, a hozzájuk való alkalmazkodás és a gyermek öntevékenységének biztosítása ma már olyan feladatok elé állítja a tanítót, amelyek nem oldhatók meg a régebbi célokhoz szabott képzettségével.

A tanító felkészültségéhez fűződő követelmények nemcsak a neveléstudomány újabb irányzatai és célkitűzései következtében emelkedtek, hanem az emberiség mindennapi életkörülményeinek megváltozása miatt is szaporodtak. A technikai haladás vívmányai a falu életébe is behatolnak és ennek következtében olyan ismeretek is közös kincsekké váltak, amelyek akár ötven évvel ezelőtt is még csak a tudományos kutatás tárgyai voltak. A népiskola nem zárkozhatik el az élet újabb és újabb követelményei elől, de ezek teljesítése ismét fokozott tárgyi tudást és ezzel kapcsolatban a közvetítés újabb és sikeresebb módszereinek ismeretét kívánja meg a tanítótól. Ezek szerint a tanítóság eddigi képzésében nemcsak a nevelési ismereteknek, tanítási készségnek elsajátítása terén, hanem az általános műveltség elemeinek folytonos szaporodása következtében is hiányok jelentkeztek.

Mindezekhez nálunk még a tanító tevékenységi körének kibővüléséből származó sajátos követelmények is járultak. Idők folyamán mind több és több feladat hárult a tanítóra, különösen falun. A tulajdonképeni tanítás mellett legtöbb helyen ő tölti be az egyházi jellegű kántori tisztelet, ő a tűzoltóparancsnok, a helyi gazdasági szövetkezet vezetője, leventeoktató, az iskolán kívüli népművelés leginkább igénybevett előadója és szervezője, a dalkör vezetője, a statisztikai adatok gyűjtője, a választói névjegyzékek összeírója stb. Mindezek a többé-kevésbé már állandósult feladatkörök újabb és újabb igényeket támasztottak képesítésével szemben. Gazdasági körök egyre hangoztatják, hogy a tanító csak akkor tud hozzáférközni faluja lelkivilágához, ha a szellemieken kívül a gazdasági kérdésekben is teljes szakszerűséggel támogathatja a falu hozzája forduló népét. Mások a gazdaságtudomány szövetkezeti alapon történő megszervezésének nagy és sürgős feladatát kívánják a tanítóra ruházni. A testnevelési törvény, a légvédelmi törvény végrehajtása legtöbb helyen ugyancsak a tanító vállán nyugszik. Ha azt akarjuk, hogy a tanító a rá váró összes feladatoknak megfeleljen és igazi faluvezető legyen, akkor ezeknek a feladatoknak sokoldalúsága miatt gondoskodnunk kell felkészültségének megfelelő emeléséről.

A tanítóképzés világszerte tapasztalható vajadásának azonban külső gyakorlati okai is vannak. A művelődés demokratizálódása következtében a tanítóság sem akar régi szintjén megmaradni, hanem kulturális igényeinek megnövelésével, műveltségének emelésével emelkedni óhajt a társadalmi

ranglétrán is. Ennek a magasabb társadalmi értékelésnek azonban elsősorban az eddigi alacsony képesítés állott útjában. Világszerte megindult a mozgalom a tanítóképzés színvonalának emelésére. Ez a törekvés általában kétféleképpen érvényesül. Azokban az országokban, amelyeknek tanítóképző-intézetei az általános műveltség elemeit a sajátos szakképzéssel párhuzamosan nyújtják, a képzésre szánt évek számának emelése tapasztalható. Ezzel szemben az országok tekintélyes része igyekszik elválasztani a szakszerű képzést a közműveltség megszerzésétől és egészen elvetette az eddigi középfokú tanítóképzést. Ebben az esetben a befejezett középiszkolai tanulmányokra építik fel a tanítók hivatásszerű előkészítését. (Északamerikai Egyesült Államok, Lengyelország, Németország, Finnország, Litvánia, Írország stb.) A főiskolai jellegű tanítóképzés vagy az egyetemen (pl. Szászország) vagy külön erre a célra szervezett főiskolán folyik (pl. az osztrák Lehrerkademie, a porosz Pädagogische Akademie, az amerikai Normal School, a lengyel Lycée Pédagogique). A főiskolai tanfolyamok időtartama általában két év és az elméleti nevelési ismereteken kívül feltölti a népiskolai oktatás anyagát és módszerét, a gyermektanulmányozást, a tanítási gyakorlatokat, továbbá az iskolával összefüggő sajátos ismereteket, mint az iskolaegészségügyet, a társadalmi ismereteket, a néprajzot stb.

A fejlődés külföldi irányait megfigyelve meg kell állapítanunk, hogy a tanítóképzés sohasem adhatja fel azt a sajátos nevelési szellemet, amely a jelöltet a képzés első pillanatától az utolsó percig minden tantárgyban egyaránt körülveszi és amelynek tükröző felülete mindenkor a gyermek. A leendő tanítónak állandóan a gyermeknevelés és a népoktatás légkörében kell felnőnie, hogy vérvé, második természetévé válják a gyermek szeretete, beható ismerete, a lélekalakítás minden eszköze. Ezt az értékes alapot feltétlenül biztosítani kell a jövő tanítóképzés számára is. Mert a leendő oktatónak még az általános műveltség elemeit is abban a beállításban kell megismernie, hogy ezekből mit, mennyit és hogyan továbbbíthat a gondjaira bízott gyermekek felé és a leendő nevelőnek minden új ismeretet abból a szempontból kell mérlegelnie, hogy milyen hatást gyakorol a gyermek lelkére. Tanítóképzésünk újjászervezése tehát csakis az eddig jól bevált alap megtartásával történhetik meg.

A bevezető sorokban taglalt követelmények halaszthatatlanná teszik a tanítók képzésére szánt tanulmányi idő meghosszabbítását. Ez a legcsekélyebb emelés esetén hat évi időtartamot jelent. Viszont a 19—21 éves fiatalság oktatása már lélektani okoknál fogva sem történhetik többé a középfokú iskolák jellegéhez fűződő módszerekkel és eszközökkel. Ezért önként adódik a külföldi példák követése abban a tekintetben, hogy a középfokú oktatás időtartamát meghaladó évek akadémiai jellegű tanfolyamot alkossanak. Ez maga után vonja azt is, hogy az általános műveltség elemeinek közvetítését az alsó tagozatként szereplő négy év alatt — a liceumban — be kell fejezni és a felső tagozatot alkotó két év — a tanítóképző-akadémia — csakis a hivatásszerű előkészületet, a szoros értelemben vett szakképzést szolgálhatja.

A liceum és a tanítóképző-akadémia közé beillesztett, a liceumi tanulmányokat lezáró érettségi vizsgálat, illetőleg képesítő erővel felruházott bizonyos feltételek mellett az akadémiai tagozatot megnyitó érettségi bizonyítvány megkövetelése már nemcsak a tanítóképzés színvonalának emelését, hanem a tanítói pályákra törekvőknek kiválogatását, az egész tanítóság társadalmi elismerését, erkölcsi súlyának gyarapítását kívánja biztosítani. Bár kétségtelen, hogy tanítóinknak a társadalomban betöltött helyüket egyéni tulajdonságaikból fakadó személyi tekintélyükkel kell megalapoz-

niok, mégis tárgyilagosan el kell ismerni, hogy néptanítóink magasabb társadalmi értékelését korántsem kisebb értékűségük, hanem a mostani tanítóképzésnek a mai viszonyokhoz mért szűk keretei s minden más iskolától elütő rendszere nehezítik meg. Minthogy pedig a társadalomban talán tévesen, de mégis az a felfogás alakult ki, hogy az érettségi bizonyítvány az elismerten magasabb műveltség külső ismertetőjele, a tanítótól sem szabad ezt többé megtagadni. A felsőbb tagozatra, a tanítóképző-akadémiára jutásnak minősített liceumi érettségi bizonyítványhoz és felvételi (alkalmassági) vizsgához kötése közvetve ugyancsak a tanítói tekintély emelését szolgálja, mert lehetetlenné teszi a gyengébb fajsúlyú elemeknek a tanítói pályára tódulását.

Itt kapcsolódik a kérdés megítélésébe a tanítói túltermelés rendkívül fontos ügye. A jelenleg működő tanítóképző-intézetek ugyanis a tanítóknak, főleg pedig a tanítónőknek olyan tömegeit zúditották a társadalomra, hogy elhelyezésük kérdése, illetőleg állástalanságuk felettle nehéz feladatok elé állítja a kormányzatot. A kérdés jelentősége akkor domborodik ki teljes súlyával, ha a statisztika adatait is szemügyre vesszük.

Amíg 1910-ben Nagy-Magyarországon 48 tanító- és 34 tanítónőképző-intézet volt, addig 1937-ben hazánknak harmadrészére csökkent területén a tanítóképzők száma 19, a tanítónőképzők pedig 36. Tehát a tanítóképzők számának aránylagos csökkenésével szemben a tanítónőképzőknek aránytalan gyarapodása következett be. Ez a nagy eltérés még szembetűnőbb, ha a növendékek számát hasonlítjuk össze. Amíg ugyanis 1910-ben a fiúk (4.614) száma csekély mértékben meghaladta a leányokét (4.411), addig a folyó évben a leányok száma (5.983) a fiúkénak (2.797) kétszeresénél is jóval több, másfelől a leányok száma ma közel egy harmadrészével haladja meg Nagy-Magyarország tanítónőképző-intézeti növendékeinek számát.

A helyzetről akkor nyerünk tiszta képet, ha a fenti adatokat a ténylegesen működő tanítók számával hasonlítjuk össze. Ebben az esetben mindenekelőtt örvendetesen kell megállapítanunk, hogy nemzetünk élni-akarása népünk művelődési igényeinek emelkedésével is erőteljesen megnyilvánult és hogy kultúrpolitikánk ennek az igénynek kielégítését a legmesszebbmenő módon igyekezett is lehetővé tenni. Ez többek közt kitetszik abból, hogy amíg Nagy-Magyarországon 1910-ben 22.980 tanító és 9.004 tanítónő működött a népiskolai oktatás terén, a folyó évben a tanítók száma a békebeli szám felét érte el (11.014), míg a tanítónőké nagyon erősen megközelítette (8.508) az 1910-es létszámot. Viszont a mai helyzetre vonatkozó adatok egyrészt a működő tanítónők arányszámának a férfiak rovására történő óriási eltolódására mutatnak, másfelől az oklevél-termelésnek túlzott méreteire hívják fel figyelmünket. Amíg ugyanis 1910-ben közel azonos volt a kiállított tanítói (1.101) és tanítónői (1.108) oklevelek száma, addig most az utóbbiak száma (1.138) kétszerese az előbbieknak (556), sőt az 1937-ben kiadott tanítónői oklevelek száma az 1910-es állapotot is felülmúlja.

Az abszolút számok olyan veszedelmes eltolódást igazolnak egyrészt a tanítónők előretérésében, másrészt az állástalanok számában, hogy ez felveti a kormányzati felelősség kérdését is. A tanítói túltermelésben ugyanis nemcsak anyagi, hanem erkölcsi és társadalmi szempontból is nagy veszedelem rejlik. Anyagi vonatkozásban elsősorban a tanítóképzésre fordított áldozatok céltalanságának gondolata merül fel. Erkölcsi tekintetben nagy súllyal esik latba a jövőbeni tanítónemzedék értékcsökkenése a kilátástalan jövő miatt. Társadalmi szempontból pedig megfontolandó, hogy a foglal-

kozás nélküli tömegek felgyülemlése könnyen vezethet a romboló eszmé-
áramlatok terjedéséhez.

Mindezekből a megfontolásokból fakadó felelősségem tudatában terjesztem elő törvényjavaslatomat, mely a tanítóképzés újjáalkotásában régebbi időkre visszanyúló tanácskozások eredményeire, ismételten, sokoldalról megvitatott tervekre és javaslatokra támaszkodik. Az 1928. évben tartott III. tanügyi kongresszus lényegében azonos megoldás mellett foglalt állást. A tanítóképző-intézetek tanárainak egyesülete ismételten terjesztett elő ily irányú javaslatot és a magyar tanítószolgálat hivatalos szerve is a képzés tartományának meghosszabbítása, valamint a képzésnek a középfokú oktatás keretei fölé való emelése érdekében emelt szót. Javaslatom a kétéves akadémiai jellegű tanítóképzés megszervezésével ezt a kívánságot teljesíti és ezzel kiemeli a tanítószolgálatot is abból a társadalmi elszigeteltségből, amely a multban mindig hangos panasz tárgya volt.

Ezzel egyidejűleg azonban meg akarom szüntetni a mértéktelen tanítói túltermelés lehetőségét, korlátozni kívánom nemcsak a tanítóképző-akadémiák, hanem az azokra felvehető tanítójelöltek számát is. Gondos statisztikai számítások alapján arra a megállapításra jutottam, hogy az osztályonként huszonötben meghatározott hallgatólétszám mellett az eddigi ötvenöt képző-intézettel szemben negyven tanítóképző-akadémia teljes mértékben biztosítja a tanítói utánpótlást, ennél több tanítóképző-akadémia állításának engedélyezése tovább emelné az elhelyezkedést nem találó tanítók, illetőleg tanítónők számát.

Bár a tanítói túltermelésnek fentebb vázolt aggasztó mértéke kötelességemmé teszi a népiskolai tanítók kiképzésére szolgáló intézmények számának csökkentését, különös tekintettel vagyok a képző-intézeteket fenntartó egyházak érdekeire. A létszámkorlátozás nem teszi szükségessé egyetlen tanítóképző-intézet megszüntetését sem, ezek a gyakorlati irányú középiskoláról szóló javaslatom értelmében valamennyien átalakíthatók liceumokká s csak abban az esetben szüntetendők meg, ha fenntartójuk ezzel a lehetőséggel nem kíván élni.

A tanítói hivatástudat elengedhetetlen feltételének tartom a korai ránevelést és ezért csak olyan megoldást tekinthetek egészségesnek és célravezetőnek, amely a leendő tanítót már a képzés legelején ráeszmélteti későbbi hivatásából fakadó kötelességeire és olyan légkörrel veszi őt körül, amelynek éltető eleme a nevelés gondolata. A lelki ráhangolás, a hivatásérzés ilyen magasfokú kifejlesztésére azonban az akadémia két esztendeje nem lehet elégséges még akkor sem, ha — mint javaslatomban előterjesztem — az akadémia elvégzését internátusi neveléshez kötjük. Az együttlakás és az ezzel kapcsolatos nevelési élmények, a szoktatás, a közösségtudat kifejlődése, az egyéni érdek háttérbe szorítása és az internátusi élet sok más velejárója kétségkívül ugyanazokat az eredményeket érleli meg, amelyeket a papi és katonai nevelés terén már eddig is tapasztalhattunk. A két évi együttlakás sem pótolhatja azonban teljes egészében az eddigi tanítóképzés öt esztendejének minden tantárgyában, az iskola minden megnyilvánulásában érvényesülő hivatásra nevelést. Ezért kell kizárni a megoldásnak azt a felmerülő lehetőségét, amely a gimnáziumi érettségire építené fel a kétéves akadémiát, s ezért kell a tanítóképzést oly intézmény keretében megoldani, amelynek két tagozata szervesen kapcsolódik egymáshoz közös tanári testületén, közös igazgatóján és közös nevelési szellemén keresztül. Ez az alsó tagozat pedig csak az egyidejűleg benyújtott s a gyakorlati középiskoláról szóló törvényjavaslatommal szervezett liceum lehet. Az a körülmény, hogy ezt a nevelési irányú új középiskolát

külön törvény fogja rendszeresíteni, nem bonthatja meg a tanítóképzés egységét, mert mind a két törvényben az intézkedések egész sora fog az egységes szellem biztosításáról gondoskodni.

A liceumnak és akadémiának a tanítóképzés szolgálatába való beállítása meghatározott keretek közé tömöríti egyrészt az általános műveltség elemeinek megszerzését, másrészt a szakszerű képzést. Az előbbi a liceumi érettségi vizsgálattal befejeződik, az utóbbi a liceumban szerzett általános nevelési ismereteken felépülve az akadémián folyik. Az akadémia tantervét tehát úgy fogom megállapítani, hogy a tanítót a reá váró feladatok megoldására felvértezzük. Itt a sajátyszerű nevelési és módszertani ismereteken kívül elsősorban a tanító népművelési, faluvezetői kötelességeiből folyó felkészültségére gondolok. Teljes mértékben tudatában vagyok azonban annak és hangsúlyoznom is kell, hogy még a felemelt időtartamú tanítóképzés keretében sem adhatjuk meg a tanítónak mindazt a tudást, amire az életben felmerülő feladatok megoldására szüksége lesz. Éppen ezért a tanítóképzés szellemét úgy fogom irányítani, hogy a jövő tanítónemzedékben feltámadjon és megerősödjék a további önnevelésre és önművelésre irányuló elhatározott akarat. Az eddig is jó sikerrel működő tanítói továbbképző tanfolyamoknak erre való tekintettel a jövőben még nagyobb teret és jelentőséget kívánok biztosítani.

Visszatérve a tanítói túltermelés kérdésére, nyilvánvaló, hogy a tanítóképzés időtartamának hat évre emelése már magában is csökkenteni fogja a pályára lépők számát, de ezt a folyamatot a tanítóképző-intézetek, az ezekben nyitható osztályok és a felvehető növendékek számának korlátozásával is biztosítani kell. Ugyanezt a célt szolgálja az a szigorú kiválogatás, amelyet egyfelől a liceumi érettségi vizsgálat közbeiktatásával, másfelől pedig az akadémiai felvételi, illetőleg alkalmassági vizsgálat rendszeresítésével kívánok biztosítani. De a leányoknak erre a pályára való tömeges tödulását is megszünteti a liceum megszervezése. Ezzel ugyanis mindazok, akik a tanítóképző-intézetet nem annyira a tanítói pályán való elhelyezkedés célzatával, hanem inkább mint az eddig kétségtelenül legmegfelelőbb leánynevelő intézményt keresték fel, a liceumi érettségi bizonyítvány birtokában vagy abbahagyják tanulmányaikat, vagy az előttük nyitva álló többi életpálya felé terelődnek.

A tanítóképzés színvonalának emelését célozza továbbá egyfelől az, hogy az oklevél kiállítása a jövőben nem képesítő-vizsgálat, hanem államisvizsgálat alapján történik, másfelől pedig az, hogy a vizsgálat lefolytatására alakuló bizottságok elnöki tisztét a szakszerűség érdekében — tekintet nélkül az akadémia jellegére — csakis olyan láthatja el, aki megfelelő tanári állásban, vagy a közoktatásügyi igazgatás fogalmazói karában legalább tíz évig ténylegesen működött.

A törvényjavaslat nem érinti az egyházak iskolai önkormányzati jogkörét, amelyet a liceumra vonatkozólag is teljesen az 1934: XI. törvény-cikk, illetőleg az 1935: VI. törvény-cikk idevágó intézkedései értelmében biztosít. Másfelől azonban az állami főfelügyelet gyakorlását az akadémiaakra nézve is szabályozni kell. Amikor ezt a feladatot törvényjavaslatomban az 1935: VI. törvény-cikk értelmében a tankerületi kir. főigazgatókra bízom, nemcsak a tanügyi igazgatás és iskolafelügyelet egyöntetűségét kívánom megőrizni, hanem elsősorban azt a történeti hagyományt követem, amely Mária Terézia Ratio Educationis-ában a Schola Normalist közvetlenül a tankerületi kir. főigazgató alá rendelte.

II. *Részletes indokolás.* — Az 1. §-hoz. Az eddigi tanító- és tanítónőképző-intézetek megszűnésével a tanítóképzés feladatát a tanítóképző-

akadémia veszi át. A jelenlegi tanítóképzéssel szemben a tanítóképző-akadémia nem közvetít közműveltségi anyagot, hanem a liceumban a nevelési alapismeretek oktatásával a tanítói hivatásra már előkészített jelöltek számára a népnevelés szakszerű elméleti és gyakorlati ismereteinek és a tanítói hivatással kapcsolatos egyéb ismereteknek nyújtására szorítkozik. A javaslat magának a népnevelésnek szellemét is meghatározza. Ennek a szellemnek úgy, mint eddig, a jövőben is vallásosnak és magyarnak kell lennie.

A 2. §-hoz. A tanítóképzés terén tapasztalható túltermelés — mint már az általános indokolásban kifejtettem — a kormányzat kötelességévé teszi bizonyos korlátok felállítását. Ez a törekvés elsősorban a tanítóképző-akadémiák számának megállapításában nyilvánul meg. A javaslat az egyes iskolafenntartók, illetőleg egyházak történeti jogainak, a lakosság vallásfelekezeti megoszlásának, másfelől a várható tényleges szükségletnek tekintetbevételével határozza meg a fenntartható tanítóképző-akadémiák számát. A tanítóképző-akadémiák számának korlátozása a párhuzamos évfolyamokra is kiterjed, amennyiben ezek különálló akadémiának számítanak.

Az egyes tanítóképző-akadémiák székhelyét a helyi körülmények és adottságok tekintetbevételével a vallás- és közoktatásügyi miniszter, vagy az illetékes egyházi hatóság, illetőleg egyházi hatóságok egyetértően állapítják meg a miniszter hozzájárulásával. Ez az intézkedés az országos érdekek érvényesítését célozza.

A 3. §-hoz. A tudatos ránevelésnek az a szelleme, amely a tanítóképzéssel életpálya helyett élethivatásra készít elő, elkerülhetetlen szükségletté teszi, hogy a tanítóképző-akadémia csak az előkészítő tagozatul szolgáló liceummal, a sajtószerű lélekalakítást végző internátussal és a gyakorlati nevelő jártasságok megszerzésének műhelyeként szereplő gyakorló népiskolával együtt legyen fenntartható.

Azok a sokoldalú követelmények, amelyeket a társadalom a tanító működésével szemben támaszt, természetessé teszik, hogy csak olyan tanítóképző-akadémiát lehet fenntartani, amely minden tekintetben megfelel a jogszabályokban meghatározott feltételeknek. Ezeket a követelményeket a vallás- és közoktatásügyi miniszter a mindenkori viszonyoknak megfelelően rendeleti úton állapítja meg.

A 4. §-hoz. A magyar iskolarendszer általában a fiúk és leányok elkülönített oktatásának elvén épül fel s ezt az elkülönített oktatást itt is fenn kell tartani. De a kötelező internátusban lakás (13. §.) is elkerülhetlenné teszi a tanító- és tanítónőjelöltek együttes oktatásának megtartását.

Az 5. §-hoz. A tanítóképző-akadémiának két évfolyama van. Ez a liceum négy osztályával együtt hat évet tesz ki, a tanítóképző-intézet eddigi öt osztályával szemben. A javaslat tehát a tanítóképzés idejét a mult-hoz képest egy évvel meghosszabbítja.

A 6. §-hoz. Minthogy a tanítóképző-akadémia, a liceum és a gyakorló népiskola egymással szoros kapcsolatban van (3. §.), az egységes nevelési szellem biztosítása érdekében a három intézmény közös vezetéséről, irányításáról és igazgatásáról kell gondoskodni. Ezért mindhárom intézmény élén ugyanaz a felelős vezető áll, aki a liceum és gyakorló népiskola ügyeit is, mint tanítóképző-akadémiai igazgató intézi. A tanítóképzés sajátos követelményei csak abban az esetben érvényesülhetnek, ha az intézmény vezetője is a tanítóképzés szellemében nőtt fel, tehát tanítóképző

tanári oklevele van és hosszabb ideig — legalább tíz évig — maga is tevékeny részt vett a tanításban.

A 7. §-hoz. Minthogy a tanítóképző-akadémia önállóan nem szervezhető, hanem csak liceummal kapcsolatban állítható fel, az egységes szellem és a tanítás folytonossága érdekében szükséges, hogy a tanítóképző-akadémián ugyanazok a tanárok tanítsanak, mint a liceumban. A tanítóképző-akadémiának abból a gyakorlati szempontból sem lehet külön tanári testülete, mert a különböző tantárgyak tantervi óraszámát nem tölthetné ki az egyes tanárok kötelező óraszámát. A tanárok éppúgy, mint a liceumban, rendes, helyettes és óraadó tanárok lehetnek. Minthogy a tanítóképző-akadémiának a fentebbiek értelmében nincsen külön tanári testülete, a tanárok és a rendszeresített tanári állások számát a liceummal együttesen kell megállapítani.

A 8. §-hoz. A gyakorló népiskola tanítója a tanítóképzés fontos és nélkülözhetetlen tényezője, mert az ő didaktikai és módszertani jártassága a tanítóképző-akadémiában nevelkedő jövő tanítónemzedék mintája, példája. Ezért különösen fontos a személyi rátermettség, egyéni hozzáértés biztosítása. A kiválogatás vizsgálat útján történik és ennek a vizsgálatnak anyagát, rendjét természetesen a vallás- és közoktatásügyi miniszternek kell megállapítania. A gyakorlóiskolai tanítót azok közül a tanítók közül, akik a szóbanforgó vizsgálatot sikerrel kiállották, a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki, illetőleg az egyházi hatóság alkalmazza, az utóbbi azonban erről a miniszternek köteles jelentést tenni.

A 9. §-hoz. Ez a szakasz a tanítóképző-akadémia célkitűzéseinek megvalósítására hivatott tantárgycsoportokat tünteti fel. A vallásos nevelést szolgálja elsősorban a hit- és erkölcsstan, a nemzeti nevelést főképp a magyar művelődés és társadalom megismerése, a gazdasági, leányok esetén háztartási, továbbá az egészségi ismeretek különösen a tanító faluvezetői hivatására nevelnek, az ének és zene a kedélynevelésen felül iskolai feladataira is készíti elő a jelöltet, a nevelési és tanítási ismeretek pedig nemcsak elméleti, hanem gyakorlati téren is felvértezik őt a reá váró kötelelességekre. A pedagógia és didaktika folytonos fejlődése és a tanítóval szemben állandóan növekedő társadalmi igények nem engedik meg az akadémia tárgyainak részletezőbb megnevezését, mert csak így biztosítható a változó viszonyokhoz való gyors és zökkenésmentes alkalmazkodás. A tanítóképzés egyöntetűsége és nemzeti jelentősége megkívánja, hogy a tantervet a miniszter állapítsa meg.

A 10. §-hoz. A kántorképzés szoros összefüggésben áll a tanítóképzéssel és sok tekintetben értékes elemekkel egészíti ki. Ezért, továbbá a tanítójelöltek érdekében lehetőséget kell adni arra, hogy minden tanítóképző-akadémia mellett, annak jellegére való tekintet nélkül lehessen kántorképző tanfolyamot fenntartani. Minthogy a kántori tevékenység elsősorban egyházi jellegű, a tanfolyam szervezetét és egész működését, beleértve a tanítás anyagát és kereteit, valamint a képesítővizsgálat rendjét az illetékes egyházi főhatóság állapítja meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter hozzájárulásával.

A 11. §-hoz. A tanítói hivatásra való ránevelés már a liceumban megkezdődik a pedagógiai vonatkozású tárgyak tanításával, ezért kell kimondani, hogy csakis liceumot végzett növendék vehető fel a tanítóképző-akadémiára. A tanítókkal szemben támasztott követelmények szükségessé teszik a felvételre jelentkezők szigorú megrostálását abból a célból, hogy lehetőleg a legjobb növendékek köréből kerüljenek ki a végzett tanítók. Ezért köti a javaslat a felvételt minősített liceumi érettségi bizonyítvány-

hoz, s ez alól a feltétel alól a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyével csak akkor lehet kivételt tenni, ha nincs kellő számú jelentkező. Ezért van szükség fevételi, illetőleg alkalmassági vizsgálatra is. A felvételi vizsgálat nem az érettségi vizsgálat körébe tartozó tartalmi ismereteket fogja felölelni, hanem a tanítói hivatásra való alkalmasság megállapítására fog szolgálni. (Zenei hallás, kezűgyesség, beszédképesség, testi épség stb.) Az elbírálás egységes szempontjait biztosítja, hogy a vizsgálat anyagát és rendjét a vallás- és közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

A 12. §-hoz. A tanítóképzés terén tapasztalható, mindinkább aggasztóvá váló túltermelés a jelentkezők megfelelő megrostálásán felül elkerülhetetlenné teszi a felvehető hallgatók számának szigorú korlátozását és ezáltal a képesített tanítók számának az elhelyezkedési lehetőségekkel való aránybahozatalát. Másfelől a gyakorlati tanítónevelés szempontja is megkívánja a hallgatókkal való egyéni foglalkozást, mi viszont csak kis létszámú osztályokban valósítható meg. Amennyiben az (1) bekezdésben megállapított létszám az utánpótlás terén észlelhető szükséglet szempontjából nem volna elégséges, a miniszternek jogában áll a létszámot osztályonként 25-ről 30-ra felemelni. A felemelés azonban csak országos viszonylatban, tehát valamennyi tanítóképző-akadémiára nézve egyöntetűen történhetik, azaz egyes akadémiák nem juthatnak a többivel szemben kiváltságos helyzetbe.

Országos érdek, hogy az évenként kiadott tanítói oklevelek száma mindenkor arányban álljon a felmerülő szükséglettel és ezért a megállapított osztálylétszám túllépését minden eszközzel meg kell akadályozni. A (3) bekezdés szigorú intézkedéseit ez indokolja.

A 13. §-hoz. A tanítói hivatásra való ránevelés csak olyan légkörben lehet eredményes, amely a hallgató életét, minden tevékenységét az ügy szolgálatába szegődtteti. Ez a szellem éppúgy, mint a papi és katonai nevelés terén, csakis az internátusban érvényesülhet teljes mértékben. Ezért kell megkövetelni, hogy a hallgatók valamennyien a tanítóképző-akadémiával kapcsolatos internátusban lakjanak. Ugyanebből az okból folyik, hogy a tanítóképző-akadémiát magánúton nem lehet elvégezni. Szociális szempontokból kívánatos a szegénysorsú, kiváló előmenetelű s így jó tanítóknak ígérkező hallgatók tanulásának megkönnyítése. Az ingyenes vagy kedvezményes helyek biztosítására felhasználhatók lesznek a már meglévő ösztöndíjalapok s módját kell ejteni annak is, hogy a segélyezés lehetőségei tovább gyarapíttassanak.

A 14. §-hoz. Minthogy az akadémia nem általánosan művelő iskola, hanem hivatásra nevel, a továbbhaladás szempontjából még szigorúbb feltételeket kell szabni, mint a középiskolában. Az első évfolyam elég alkalmat nyújt a hallgató hivatásszeretetének, tanítói rátermettségének megítélésére és ezért az első osztály tanulmányi eredménye alapján is gondoskodni kell a tanítói pályára nem való hallgatók kirotálásáról. Ez indokolja a (4) bekezdésben foglalt intézkedéseket. A középiskolában engedélyezett javító vizsgálat az akadémia két évfolyamán nem rendszeresíthető, mivel az elmulasztott ismeretek pótlása csakis újabb gyakorlati részvétel útján történhetik. Ez magyarázza meg azt, hogy aki egy vagy két tárgyból kapott elégtelen érdemjegyet, a második évfolyamba csakis az elsőnek ismétlésével léphet.

A 15. §-hoz. Az eddigi tanítóképesítő vizsgálat helyébe a tanítói államvizsga lép. Ez az intézmény akadémiai jellegéből folyik. Az államvizsgálat három része az eddigi eljárásnak felel meg. Az írásbeli vizsgálaton a jelölt részben általános neveléstudományi, részben pedig a népiskolára

alkalmazott módszeres felkészültségéről tesz tanúságot. A szóbeli vizsgálat három irányú, a hallgató egyfelől a nemzeti műveltség körébe tartozó, másfelől a neveléstudomány elméleti és alkalmazott részeit felölelő tantárgyak anyagából és végül gazdasági téren szerzett ismereteiről számol be. A gyakorlati vizsgálaton a jelölt arról tesz tanúságot, hogy miképpen tudja elméleti nevelési ismereteit az oktatás és nevelés területén alkalmazni. Az egységes eljárás és elbírálás érdekében az államvizsgálat anyagát, rendjét és az elbírálás módozatait a miniszter külön szabályzatban állapítja meg.

A 16. §-hoz. Ez a szakasz a tanítói oklevélről és annak képesítő erejéről rendelkezik.

A 17. §-hoz. Ez a szakasz lehetővé teszi az államvizsgálat tekintetében a javító vizsgálatot abban az esetben, ha a jelölt az államvizsgálaton egy tantárgyból nem felelt meg a követelményeknek. Ha azonban készültését egynél több tantárgyból találta a bizottság elégtelennek, oklevélet csak a teljes vizsgálat megismétlésével szerezhet, feltéve, hogy az ismétlődő vizsgálaton egy tárgyból sem kap elégtelen érdemjegyet. Sem a javító, sem az ismétlődő vizsgálatot megismételni nem lehet.

A 18. §-hoz. Államvizsgálatokat minden tanítóképző-akadémia tart és e célra saját kebelében vizsgálóbizottságot alakít. Minthogy a tanítóképző-akadémia valamennyi tantárgya egyaránt a tanítói hivatásra nevelést szolgálja, a végső eredmény megállapításában valamennyi rendes tárgy tanárának részt kell vennie és felelőséget kell vállalnia. Ezért nemcsak az igazgató, hanem valamennyi rendes tárgy tanára is tagja a bizottságnak és szavazati joggal is rendelkezik, tekintet nélkül arra, hogy az államvizsgálat valamelyik tárgyát tanította-e vagy sem. Ugyanez áll a gyakorló-iskolai tanítóira is.

A 19. §-hoz. A vizsgálóbizottság elnökét a vallás- és közoktatásügyi miniszter, illetőleg egyházi hatóság alatt álló tanítóképző-akadémiához a fenntartó illetékes egyházi hatósága küldi ki. A vizsgálat színvonalának biztosítását célozza az az intézkedés, hogy elnökül csak az küldhető ki, aki középiskolai vagy tanítóképzőtanári képesítéshez kötött tanári állásban, vagy a közoktatásügyi igazgatás fogalmazói karában legalább tíz évig ténylegesen működött.

A 20. §-hoz. Az egyházi hatóságok alatt álló tanítóképző-akadémiák államvizsgáján a vallás- és közoktatásügyi miniszter társelnök kiküldésével gyakorolja a felügyeletet. A társelnök helyettese az elnöknek és érdemben ugyanazokkal a jogokkal rendelkezik, mint az 1934: XI. t.-c. értelmében a gimnázium érettségi vizsgálataira kiküldött kormányképviselő.

A 21. §-hoz. Minthogy a tanítóképzés, illetőleg a tanítóképző-akadémia a nemzetnevelés szerves és a többi iskolától el nem választható alkotó része, az egységes nevelési elvek érvényesítése céljából elengedhetetlenül szükséges, hogy a tankerületi kir. főigazgató hatásköre a tanítóképző-akadémiára is kiterjedjen. A főigazgató ezt a hatáskört az 1935: VI. t.-c. idevonatkozó rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával gyakorolja.

Minthogy a tanítóképző-akadémia szoros kapcsolatban áll a liceummal, illetőleg a liceumra, mint a középiskola egyik fájára épül, a működésével és belső életével kapcsolatos intézkedéseknek azonosaknak kell lenniök a liceumra, illetőleg a gimnáziumra vonatkozókkal, kivéve azokat, amelyekre nézve ez a javaslat külön és eltérően rendelkezik.

A 22. §-hoz. Az önálló gazdasági népiskolák szaktanítói eddig külön tanfolyamokon nyerték kiképzésüket. Ez a javaslat a gazdasági szaktanítók képzését rendezí és törvényes alapra helyezi. Minthogy a szaktanító hivatott terjesztője a gazdálkodás tudományának és előharcosa a gazdasági

haladásnak, a képzés módjára, szervezetére és tanulmányi rendjére nézve a földművelésügyi miniszter befolyását is biztosítani kell.

A 23. §-hoz. Minthogy a tanítóképző-akadémia iskolarendszerünkben egészen új intézmény, amelynek jövő fejlődését kellő időben megtett intézkedésekkel kell biztosítani, a javaslat kimondja, hogy mielőbb, de legkésőbb 1939 június hó végéig meg kell állapítani, hogy a jelenlegi tanítóképző-intézetek közül melyek fejleszthetők ki tanítóképző-akadémiákká. A többi tanítóképző-intézetet a gyakorlati középiskoláról szóló javaslatom értelmében liceummá alakulhat át.

A 24. §-hoz. Ez a szakasz a hatálybalépésre, illetőleg végrehajtásra vonatkozó szokásos rendelkezést tartalmazza és kimondja, hogy a törvény a vallás- és közoktatásügyi miniszter által rendelettel megállapítandó napon lép hatályba és hogy rendelkezéseit ugyancsak a vallás- és közoktatásügyi miniszter hajtja végre. Egyben felsorolja azokat a törvényes rendelkezéseket, amelyeket a javaslat hatálytalanítani kíván.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

Gondolatok a liceumról.

A tanítóképzés reformjáról szóló két törvényjavaslat előttünk fekszik. A parlament már tárgyalja is. Mire e sorok napvilágot látnak, törvény lesz belőlük. Mégsem tartom feleslegesnek, hogy hozzászóljak a kérdéshez. Érdeklődéssel vártuk, még nagyobb érdeklődéssel tanulmányozzuk a tervet. Egészen bizonyos, hogy minden véleményt ki nem elégíthet. Jogos és nem jogos, komoly és kevésbé komoly kifogások merülhetnek fel vele szemben. Kár lenne ezek fellett elsiklani. Lehet közöttük egészen használható gondolat is. Márpedig inkább olvassunk, halljunk egy csomó felesleges megjegyzést, semhogy elveszítsünk egyetlen jó tanácsot. Lényegében ugyan már nem igen lehet, de nincs is mit változtatni a terven, a részletek azonban nincsenek készen, azokon lehet és kell símitani. Kidolgozásukra csak ezután kerülhet sor, összességüket az új törvény alapján kiadandó Tanterv és Utasítás fogja tartalmazni. Ebből kiindulva kívánok a kérdéshez hozzászólni.

A most születendő új középiskola, a liceum, bár senkit sem köt a tanítói pályához, végeredményben mégis a tanítóképző-akadémia előiskolája lesz. Az eddigi középiskolák érettségije nem adott, nem adhatott megfelelő alapot, mert természetesen hiányzott belőle a tanítói pályára való ránevelés. Felesleges volna azt fejtegetnem, hogy erre szükség van. Tudjuk ezt mindannyian, akik a tanítóvánevelésen átestünk magunk is, akik a tanítóképzés munkásai vagyunk vagy voltunk és akik figyelemmel kísérjük volt növendékeink küzdelmes munkáját.

A tanítás művészet, a tanítói pálya művészi pálya. Úgy kellene lenni, hogy aki erre a pályára megy, csak hivatásból, a pálya szere-

tetéből határozza el ezt. Másként szerencsétlennek fogja érezni magát s ez a körülmény munkájára is ráüti a kényszerből végzett munka bélyegét. A művészi elhivatottság azonban ritkán jelentkezik magától. Bizonyos külső körülmények váltják ki rendszeren. Ilyenek lehetnek: családi adottság, a környezet hatása, tetszetős, lelkesítő példák stb. Szabad-e erről megfeledkeznünk, mikor a jobb tanítóképzést akarjuk megteremteni? Szabad-e kikapcsolnunk a tanítóképző-akadémia előiskolájából a hivatásérvzés felébredésének egyetlen rendelkezésre álló eszközt, a *gyakorlóiskolát*? A liceum munkarendjének eddig látható kereteiből azt kell megállapítanunk, hogy annak a gyakorlóiskolához nem lesz semmi köze. A gyakorlóiskola munkájába csak majd az akadémia kapcsolódik bele. Az pedig súlyos hiba lenne. A liceum négy éve alatt kellene a tanítónak a felől döntenie, van-e kedve, képessége, hajlama a tanítói pályára. Szóval itt kellene felébrednie a hivatásérvzésnek. A liceum tanári kara is ez alatt az idő alatt állapítaná meg, hogy melyik tanulót tartja alkalmasnak a tanítóképző-akadémián való továbbképzésre. Kérdem: micsoda alapon történhet ez a döntés, ha a tanulónak nincs alkalma, hogy bepillantson életébe? Hogyan állapítsa meg a tanári kar az arravalóságot, ha nem lesz módjában megfigyelni a hatást, amelyet a népiskola életének figyelése, megismerése vált ki a tanítvány lelkéből? Tisztán a tanulmányi előmenetel alapján nem lehet. Lehet valaki színes tanuló és mégsem való tanítónak. Félek attól is, hogy a népiskola kikapcsolásával maguk a szaktanárok is csak a tanulmányi előmenetellel, csak a szaktárgy szempontjából fognak törődni. A régi középiskolák módjára csak a tárgyi tudásra törekzenek majd. Hiszen az érettségire valóban sokat kell tudni és a liceumban mégis csak az érettségi lesz a közvetlen elérendő cél.

Mint a M. T. márciusi számából látom, a januári taggyűlés is éppen a gyakorlatibb kiképzés kérdésével foglalkozott. Bár nem írom alá Kövessy kartársamnak azt az állítását, hogy „a gyakorlóiskola nem az élet iskolája”, teljesen osztom véleményét abban, hogy a tanítóvá képzés szempontjából nem elég tisztán a gyakorlóiskola. Eddig sem volt elég. Az akadémián sem lesz az. Mint eddig tettük, úgy ezután is meg kell látogatnunk más, idegen népiskolákat, de az eddiginél alaposabban. Egy futó látogatás nem mondhat semmit. Legalább egy egésznapos megfigyelés szükséges ahhoz, hogy bepillantást nyerhessünk a műhelytitkokba. De elég lesz-e erre az akadémia két éve, ha a gyakorlóiskolával is csak akadémikus korában ismerkedhetik meg a növendék? Ebből a szempontból is más a helyzet, ha a liceum megengedi, lehetővé teszi, hogy a gyakorlóiskolát már a liceumi évek alatt megismerje a tanuló. Akkor az akadémián a gyakorlóiskola már csak a tanításban való próbálkozásokra szolgálhatna. Úgy vélem, szükség lesz arra, hogy a liceum növendékei a gyakorlóiskolában hospitáljanak.

Szaktanárok részéről eddig is hallottam azt a panaszt, hogy a hospitálás ideje mindig veszteség a tanulmányi előmenetel szempontjából. Lehet, hogy most is felmerül ilyen ellenvetés, de előgádní

most sem lehet. Nem tanítóképző-tanárhoz méltó gondolkodás volt az, hogy a gyakorlóiskolai munkát minél előbb abba kell hagyni, hogy az elméleti tárgyak összefoglalására minél több idő jusson! Az új elgondolás szerint a tanulók csekélyebb létszámát tekintve osztályonként legfeljebb havonta egy-, egész évben tehát még így is legfeljebb 10 napot töltenének a növendékek a gyakorlóiskolában. Ha ezt a „veszteség”-et tanár és tanítvány nem tudnák pótolni, akkor ezen az alapon egyáltalában nem lenne szabad a tanulónak mulasztania. A gyakorlati élet szempontjából viszont megbecsülhetetlen haszna volna a hospitálásnak, mint főntebb vázoltam. A mellett sem tantárgyszaporulatot, sem óratöbbletet nem jelent. Hogy olyan tanulók is hospitálnának, akik az érettségi után más pályára mennek, abból senkinek semmi kára nem lenne.

A hospitálások bevezetése nélkül a liceum lehet gyakorlati irányú minden szempontból, csak éppen a tanítóvá nevelés szempontjából nem lesz az. Akkor pedig hogyan lehet a tanítóképző-akadémia előiskolája?

Vadász Zoltán.

EGYESÜLETI ÉLET

Februári taggyűlés. — Jegyzőkönnyv a T. I. T. O. Egyesületének 1938. február 21-én a budapesti Szt. Lélek-téri r. k. óvónőképző-intézetben megtartott taggyűléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank* Antal dr. elnökletele mellett: *Molnár* Oszkár, *Grynaeus* Ida, dr. *Jelitainé Lajos* Mária dr.; *Nádlér* István (Esztergom); *Oswald* József (Kalocsa); *Zala* Mária, dr. *Meskóné Veverka* Edit, *Farkasdy* Zoltán, *Skersil* Gabriella, *Vitál* Margit, *Csada* Imre dr., *Éber* Rezső, *Frigyes* Béla, *Molnár* Mária, *Kelen* Márta, *Gerencsér* Anna, *Forstner* Ilona, *Kerny* Jolán, *Váradi* József, *Halassy* Tibor, *Jancsó* Erzsébet, *Barabás* Endre; *Gáborjáni Szabó* Kálmán (Debrecen); *Jaloveczky* Péter, *Ádám* Zsigmond, *Schmitt* Hedvig, *Kaposi* Károly, *Erdős* Lajos; *Szilí* Török Dezső (Szegeď); *Kerényi* M. Alexandria, *Morell* M. Natália, *Tukats* M. Annunciata dr. (Kalocsa); *Kókay* Ladiszlaa igazgató nővér, *Krokovics* M. Jolán, *Nagy* T. Perpétua; *Knapp* Karitász, *Papp* Mária, *Pumb* Augusztina, *Péterfi* Chantal, *Eschenbach* Romula, *Proiszl* Alojzia, *Rajner* Eleonóra, *Lőrinc* Szabina, *Ádám* Amanda, *Preizinger* Ilona, *Vida* Vincencia, *Müller* Margit, *Dobrowsky* Irén, *Kostelnik* Remígia, *Summer* Marilla, *Bors* I. Virginia; *Budai* Mária, *Varsányi* Katalin, *M. Ihász* M. Rózsa, Sr. *Veszélouszky* O. E.; *Varga* E. Piroška, *Galgóczy* M. Teréz; *Forgó* Sarolta; *Bagóczy* Viktória, *Gayer* Melánia, *Brém* Jánosné; *Komondi* M. Carmela, *Fekete* M. nővér (Esztergom); *Undi* Mária, *Mesterházy* Jenő, *B. Braun* Angéla, *Nagy* Ferenc, *Rátkay* Kálmán, *Erdélyi* Olga.

Padányi-Frank Antal dr. üdvözli a megjelent tagtársakat, az ülést megnyitja.

Tscheik Ernő c. igazgató, rajzoktatási tanulmányi felügyelő *A táblai rajz* címen tartott előadást. Rámutatott a táblai rajz didaktikai fontosságára és azokra az eljárásokra, amelyeknek figyelembe vételével minden szaktanár, még a kisebb kezűességgel rendelkező is, sikeresen alkalmazhatja tanításában a rajzzal való szemléltetést.

A hozzászólók közül:

Farkasdy Zoltán méltatta *Tscheik* Ernő előadásának jelentőségét. Ez az előadás hivatva van arra, hogy a különféle szakok tanáraiban bátorságot, kedvet ébresszen a táblai rajzoláshoz. Az előadást kísérő vázlatos rajzok meggyőzhették a más-szakos kartársakat arról, hogy a táblai rajzolás módja egyszerű, gyakorlás útján mindenki kellő készséget szerezhet benne. Csak arra kell ügyelni, hogy ezek a rajzok egységben felépített vázlatok legyenek, így azután alkalmazásuk igazán könnyű lesz.

Nádlér István úgy érzi, hogy azok az elvek, amiket az előadó megállapított, mint pl. a rajznak legyen benső igazsága, az arányok fontosak, az alak kevésbé lényeges stb., egyszerűen hangzanak, de megvalósításuk már jóval nehezebb. A helyes arányt, a benső igazságot pontos, alapos szemlélet biztosíthatja csak, már pedig szemléleteink felületesek, közügyességünk csekély. Egyszerűek, magától értetődőek ezek az elvek azoknak, akik tudnak rajzolni. A táblai rajzban rejlő tanítástani értékek azonban annyira nyilvánvalóak, hogy ilyen aggályok nem tarthatják vissza a szaktanárokat a rajzolástól. Mernünk kell, hozzá kell kezdenünk; de ne az iskolában kezdjük hozzá, hanem odahaza gyakoroljunk, nehogy szégyent valljunk kitűnően rajzoló növendékeink előtt.

Szili Török Dezső szintén azt hangoztatja, hogy a táblai rajzot minden tanár megtanulhatja. A tanítójelölteknél a rajzkészségnek olyan fokát kell elérnünk, hogy a népiskolában eredményes tanítási eszközként használhassák. Felszólaló a táblai rajzkészség kifejlesztésében szép átlagos eredményt ért el. Arra kell törekednünk, hogy egyszerű eszközökkel, egyszerű vonalakkal ki tudjuk fejezni magunkat. Nála a jelöltek először a népiskolai anyagot gyakorolják, s azután térnek rá a rajznak a tanításban való alkalmazására. Ez utóbbi fokon azonban a rajztanár szerepe a bátorítás lehet csupán, mert az egyes tárgyak illusztrációit a szaktanárnak kellene tanítania, mert a pontos tárgyi ismeretekkel, amik a rajz benső igazságát adják, a szaktanár rendelkezik igazán.

Padányi-Frank Antal dr. elnök évek óta gondolkodik a táblai rajz kérdésein. Vannak rajzok, amelyek kiesnek a képzésből, mert a rajztanár tárgyi szempontból nem ismeri eléggé a kérdést, a szaktanár pedig hiányos rajzkészsége miatt nem mer hozzányúlni a krétához. Például szolgálhat most nekünk magának az előadónak beszámolója is. Megtudhattuk belőle, mily gonddal gyakorolta, tanulta ő maga is az itt bemutatott földrajzi, természetrajzi szakrajzokat. Ha így készülnének a többi szakosok is, sok gyenge rajzos jó készségre tehetne szert. A rajztanítás anyagában a nagy- és kistérformák túlzottan szerepelnek, ez ellen harcolnunk kell. Az új tervben több helyet kell biztosítanunk a táblai rajznak. Szeretné, ha a nyári szakértekezleten meggyőznék egymást ennek igazáról a szaktanárok. Köszönetet mond *Tscheik* Ernőnek előadásáért. *Tscheik* Ernő ezzel a szereplésével a lelki művészetnek, az önuralom lelki művészetének szép példáját adta. Eddig minden előadástól tartózkodott, s most az úgy érdekeben mégis sikerült rábírní e feladat vállalására. Példája hasson ránk buzdítólag, határozzuk el, hogy ilyen erős akarattal kezdjük meg a táblai rajz gyakorlását, s rövidesen bevezetjük tanításainkba is.

Ezután *Halassy* Tibor okl. mérnök ismertette találmányát, a kettős mérleget. A kettős mérleg arra törekszik, hogy a mérleg egyensúlyával demonstrálja a mennyiségtani tételeket és így e tantárgyat szemléltető módszerrel hozza a tanulókhöz közelebb.

Két, egymás mellé helyezett egyenlőkarú mérleget úgy kapcsolunk össze, hogy a két külső serpenyőben lévő súlyok összege ugyanannyi legyen, mint a belsőkön lévő súlyok összege. A kapcsolás annyira egyszerű,

hogy a kettős mérleg szerkezetét pusztán elméleti oktatás után is sok első elemista tanuló le tudja rajzolni. Magát a taneszközt pedig annyira megszeretik már az elemisták is, hogy játszótársuknak tekintve, „beszélő mérleg”-nek becézik. A kettős mérleg valóban felel is a feltett kérdésekre, de csak annyit árul el, hogy a tanuló helyesen gondolkozott-e vagy sem? Utóbbi esetben ugyanis nem mutat egyensúlyt. De a kettős mérleg kérdezni is tud. Első elemistáknál nagyon népszerű a következő eljárás: megterheljük a kettős mérlegnek mind a négy serpenyőjét, de az egyiket eltakarjuk. A tanulóknak a másik három serpenyőben levő súlyok számából kell az eltakart serpenyőben lévő súlyok számát meghatározni. Mivel a kettős mérlegen egyensúly esetén helyes számtani aránypárnak megfelelő súlyoknak kell lenniök, így az ismeretlen súlyt tulajdonképpen elsőfokú, egyismeretlenű egyenlet megoldásával kapjuk meg. Pl.: $x - 6 = 5 - 2$ egyenletből $x = 9$.

Tapasztalat szerint ilyen feladatokat a tanulók már az első elemiben is egymással versengve oldanak meg a kettősmérleg ösztönzésére. Ugyanis nagyon vigyáznak arra, hogy a kettősmérleg „igazat adjon” nekik, és attól is félnek, hogy a kettősmérleg esetleges hibájukért „megrója” őket. A kettősmérleg ugyanis nem gondolkozik a tanulók helyett, de az általuk elvégzett műveletek helyességét egyensúlyával igazolja. Hogy a gyermek a súlyokkal történő számolás közben az elvonástól el ne szokjék, kezdetről fogva megköveteljük, hogy a szemléltetett műveleteket a megfelelő súlyok fölé a kettősmérleg táblájára azonnal fel is írja.

Az eddigiek alapján a kettősmérleget csak olyan műveletek (egyenletek, függvények stb.) szemléltetésére lehetne használni, amelyeket számtani aránypárookra lehet visszavezetni. Az ú. n. számképek segítségével azonban a kettősmérleget már a mértani aránypárokkal kapcsolatos műveletek (egyenletek, függvények stb.) szemléltetésére is felhasználhatjuk. A számképek a prímszámokat jelképező és meghatározott irányokkal jellemzett vonalak összetételei, amelyek segítségével már az elemiben is igen könnyen érthető módon az összetett számokat tényezőik szorzataként ábrázoljuk.

Így a kettősmérleg az elemitől az egyetemig a mennyiségtani anyag legnagyobb részének szemléltető bizonyítására felhasználható, de alkalmazási területe kiterjed a geometria, néhány fizikai tétel, és a kémiai egyenletek tárgykörére is. Mivel az Utasítás megköveteli, hogy minden mennyiségtani órán a tényleges mérésre is alkalmat adjunk a tanulóknak, és mert a kettősmérleg ára alig nagyobb, mint az azt alkotó két egyenlőkarú mérlegé, megfontolásra ad alkalmat, hogy a magas miniszteri engedély alapján az egyszerű mérlegek helyett ne inkább ezt a sokoldalúan alkalmazható kettősmérleget szerezzék-e be az iskolák?

Halassy Tibor előadása után több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. *Padányi-Frank* Antal dr. s. k. elnök, *Erdélyi* Olga s. k. titkár.

Emlékirat a gyakorlóisk. tanítósz. súlyos helyzetéről.* — Kegyelmes Urunk! A Nagyméltóságod által megindított korszakalkotó reformok egyik munkában lévő láncszeme a tanítóképzés magasabb színvonalra emelését célzó törvényjavaslat-tervezet. Ennek kapcsán mély alázattal kérjük, hogy a tanítóképzés testén keletkezett s a népiskolai közoktatás egész

* Egyesületünk elnöksége pártolóan terjesztette fel a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz az itt következő emlékiratot.

szervezetére károsan kiható s több évtized óta sajtó sebet mielőbb orvosolni méltóztatnék. Ez a fájó és gyors orvoslás után kiáltó sérelem a tanítóképző-intézeti gyakorlóiskolai tanítóság súlyos helyzete.

Tiszteletteljes előterjesztésünket legyen szabad négy főcím alá csoportosítani: I. a gyakorlóiskolai tanítók munkaköre; II. a gyakorlóiskolai tanítók helyzete a multban; III. a gyakorlóisk. tanítók sérelmei a jelenben; IV. a gyak. isk. tanítók kérelme.

I. A tanítóképző-intézetek Rendtartási Szabályzata, Tanterv és Utasítása a gyakorlóiskolára és annak tanítójára vonatkozó rendelkezéseit és megállapításait az alábbiakban foglaljuk össze:

a) A gyakorlóiskola a tanítóképzés szerves része és a *gyakorlati képzés tengelye*. Az iskola tanítójának többszörösen összetett munkaköre a következőkből áll:

b) Mint elemi iskolai tanító heti 30 órában a pedagógiai eszmények gyakorlati megvalósítója, azaz *mintatanító*.

c) Minden tanítási óráján az iskolájában hospitáló tanítójelölteknek közvetlenül példát ad a tanítás és nevelés gyakorlatában, azaz előttük és nekik tanít elsősorban, tehát tanárként működik.

d) Heti 8 órában a pedagógia tanárával és az egyik szaktanárral együttesen ellátja a tanítónövendékek előkészítését, gyakorlati tanítási és bírálati óráit mint a tanítási gyakorlat szaktanára.

e) Hetenkint a tanítónövendékek 8—12 tanítási tervzetét és 6 hospitálási jegyzetét javítja ki és a szükséges pótlásokkal kiegészíti.

f) A tanítónövendékek gyakorlati tanításainak szerves beilleszthetése céljából mindennap új népiskolai órarendet állít össze, aminek évenként egyszeri elkészítése egymagában is sok időt s nagy pedagógiai készséget kívánó teljesítmény.

g) Havonként új és új tanmenetet készít a tanítójelöltek gyakorlati kiképzésének idő- és anyagbeli beosztása céljából.

h) Népművelési tanfolyamokat tart, amelyeken bevezeti a leendő tanítókat a népművelési munkák módszeres elvégzésébe.

II. A gyakorlóiskolai tanítónak napi 8—9 órát kitevő fizikai elfoglaltságát, tanítói és tanári kettős hivatását már az 1868. évi XXXVIII. t.-c. 85. §-a úgy honorálta, hogy fizetését a népiskolai tanító 300 forintos illetményével szemben 700 forintban állapította meg. Később tanítóképző-intézeti tanári, sőt tanítóképző-intézeti igazgatói címben részesítettek több gyak. isk. tanítót. Tódult is e pályára a legkiválóbb tanítók oly nagy serege, hogy abból az arra rendelt vizsgálobizottságnak könnyű volt a legmegfelelőbbek kiválasztása.

III. A mai súlyos helyzet a következő: a gyakorlóiskolai tanító, az elemi iskolai kartársával párhuzamba állítva, legalább is kétszeres munkát végez s most egyetlen előnye, hogy pár évvel hamarabb jut be a VII. fiz. osztályba. A gyak. isk. tanítót az 1927. évi 9.000 sz. M. E. rendelet ugyan egy sorba állítja a polgári iskolai és gyógypedagógiai tanárokkal, de oly megszorítással, hogy ma már semmiféle előnyt sem nyújt az elemi iskolai tanítókkal való összehasonlítás esetén. Ennek természetesen az lett a következménye, hogy a legutóbbi években a gyak. isk. tanítói pályázatokat, eredménytelenségük miatt, minduntalan meg kellett újítani. Míg más állásra ezrével tódulnak, addig a gyak. iskolához csak alig néhányan s éppen nem a legkiválóbbak folyamodnak, akik közül a vizsgáló-bizottság legtöbb esetben nem, vagy alig-alig talál kielégítő képességű egyént. Ennek a szomorú és vigasztalan helyzetnek egyenes következménye a tanítóképző-intézeti gyak. isk. tanítói utánpótlás teljes csődje és a tanítóképzés gerincének,

a gyakorlóiskolának elsorvadása. Ha a tanítójelölt a gyakorlati tanítások terén nem kapja meg a legjobb mintát, pár évtized mulva nemcsak a tanítóképzés, hanem maga a népoktatás színvonala is süllyedni fog.

Amikor a tervbe vett tanítóképzői reform új fejlődési lehetőségek hatalmas horizontját nyitja meg, ugyanakkor lehetetlen megfeleledkezni a tanítóképzés gerincén, a gyakorlóiskolán fellépett s igen súlyos következményekkel járó betegség gyógyításáról. Mert mit ér vajjon az a szépen felépített szervezet, amelynek épp a legfontosabb része van sorvadásra ítélve?

IV. Elodázhatatlanul szükség van tehát a következőkre:

a) A gyak. isk. tanítói állást újból kívánatossá kell tenni a tanítótság és tanárság előtt. A munkateljesítményben mutatkozó hatalmas többletet és a mester-tanítói kiválóságot a VI. fiz. osztály törvényes megnyitásával kell honorálni.

b) A gyak. iskolai állás betöltésére alkalmas egyén kiválasztása céljából kiküldött vizsgáló-bizottságot kegyeskedjék Gyakorlóiskolai Tanárvizsgáló bizottsággá átminősíteni és gyakorlóiskolai tanári oklevél kiállítására feljogosítani. Csak így oldható meg a manapság uralkodó félszeg és nevelői szempontból súlyosan kifogásolható szerencsétlen címkérdés. A gyak. isk. vezetőjét tanári munkaköre ellenére hivatalosan tanítónak, nem hivatalosan pedig mindenki tanárnak címezi. A mostani szükséglet kielégítése után csak az bocsáttassék a Gyakorlóiskolai Tanárvizsgáló Bizottság elé, aki a Nagyméltóságod által szervezendő négyéves tanfolyamot elvégezte.

c) A gyak. isk. tanárainak szolgálati ideje 40-ről 35 évre szállíttassék le, mert a már vázolt terhes munkát lehetetlen olyan rugalmassággal és lendülettel végezni 55—60 éves korban, mint amilyent ez a szolgálati ág, különleges természeténél fogva, mindenkor megkövetel.

Kegyelmes Urunk! Kivánságaink mértékét az állam teherbíró képességének számbavételével a legerényebb mértékre szállítottuk le. Kérelmünk elbírálásánál méltóztassék szíves figyelmére méltatni azt a körülményt, hogy a gyakorlóiskola vezetője nemcsak elemi iskolai tanító, hanem egyúttal a tanítóképző-intézet legfontosabb tárgyának, a tanítási gyakorlatnak szaktanára is, aki egész életén át a jobb tanítóvá-képzést szolgálja. Különleges munkáért különleges elbánást kérünk nem a magunk, hanem elsősorban a nemzeti népoktatás jobb és szebb jövője érdekében. Kérelmünk teljesítése nem ütközhetik elháríthatatlan akadályba, mert mindössze csak 30 áll. gyakorlóiskolai tanító sorsáról van szó.

Bízva Nagyméltóságod megértő atyai jóindulatában, alázatos kérelmünket megújítjuk s vagyunk Kegyelmes Urunknak Budapest, 1938. január hó 19. hálára kötelezett alázatos szolgái: Ferenczi István, Budaváry László, Szalatsy Richard.

I R O D A L O M

Drozdy Gyula, Móra József és Móra László: *A fogalmazás tanítása a népiskola II.—VI. osztályában.* A Népiskolai Egységes Vezérkönyvek 5. kötete. Kiadja a Kir. Magy. Egyet. Nyomda, 1937. 611 oldal.

Azt hiszem, ézt a vezérkönyvet minden eddiginél türelmetlenebb várakozás előzte meg, mert míg a többi tárgy tanításához vezérfonalat szolgáltat a tankönyv, a fogalmazásnak nincs tankönyve. Különösen a kezdő tanítónak sokat tapogatódnia, míg a fogalmaztatás terén a célra ve-

zető útra talál. Ez a vezérkönyv mérhetetlenül megkönnyíti a munkáját, a mellett a gyakorlott tanítónak is sok értékes gondolatot nyújt.

A sorozat 5. kötete beosztásában megegyezik az eddigiekkel.

Az Előszóból megtudjuk, hogy a könyv megírására már azért is nagy szükség volt, mert a Tanterv, szemben a régi kötött fogalmazással, teljesen a szabad fogalmazás álláspontjára helyezkedik. Természetesen ennek a kiválságnak a szellemében készült a vezérkönyv.

Az Előszót követő elméleti rész a fogalmazás tanításának módszerével foglalkozik behatóan.

Az elmélet szabályai szerint építik fel a szerzők a gyakorlati részt, mely az elméletnek szép megvalósítása, igazolása.

Felöleli ez a rész valamennyi osztály és iskolatípus tanmenetét gondosan megválogatott fogalmazási tételekkel és vázlatpontok szerint kidolgozott mintatanításokat nyújt.

A legnehezebb feladatok közé tartozhatott a fogalmazási tételek megválasztása. Elsősorban azért, mert a fogalmazási készség fejlesztésének fokozatosságát kellett folyton szem előtt tartani. Másrészt azért, mert tekintettel kell lenni a gyermek értelmi fokára, tapasztalati körére, érzelmi, kedély- és képzeletvilágára. A mellett a Tanterv 8 kört jelöl ki, amelyekből a fogalmazási tételek meríthetők. Osztályonként lehetőleg minden körből meríteni kell, nehogy csak egy területen történjék a fogalmazási készség fejlesztése. A nehéz feladatot gondos körültekintéssel oldották meg a szerzők.

A mintatanítások mindenike előtt találunk egy pár eszmélető sort. Értékesek. Röviden rámutatnak a tétel megszületésére, az anyaggyűjtés módjára, megjelölik a fogalmazás alakját. Sokszor megmondják a különleges célt, például: alapos megfigyelésre, okoskodásra, igazságos bírálatra való szoktatás, a képzelet erősebb működtetése, kapcsolás más tárggyal stb.

Maguk a tervezetek előkészítésre, tárgyalásra és befejezésre oszlanak.

Az előkészítések első része a hangulat- és érdeklődéskeltés. Az ötleteknek egész kincsháza tárul itt elénk. A szerzők leleményessége, eredetisége meglepő. Itt remekelnek, mert jól tudják, ezen a részen fordul meg a fogalmazvány sorsa. Kiviszik tanítványaikat az iskola kertjébe, a patakpartra, utcára, rajzolnak nekik képeket, készítenek előttük játékokat, bemutatnak látszólagos bűvészkedést, kísérleteket, mesélnek nekik, újsághírt közölnek velük stb. Minden lehetőséget kihasználnak, hogy a gyermekek fogalmazási készségét életre keltsék, fejlesszék. Arra gondosan ügyelnek, hogy az előkészítés ne adja meg az anyagot a fogalmazványnak, csak a gondolkodás megindítására szolgáljon. Így lesznek egyéniek, önállóak a kis dolgozatok, ez pedig a legfontosabb.

Nehéz a szerzők dolga az előkészítésben, mert ugyanakkor, mikor hangulatot vagy érdeklődést keltenek, a fogalmazvány szerkesztésére, előadási formájára is rá kell vezetniök a tanulókat. Ezenkívül a helyesírási nehézségeket, a kis dolgozatok alaki kellékeit is meg kell beszélni. A mellett a stílust már itt is kell fejleszteni. Erre egy igazán eredeti módot ajánlanak: „A fogalmazvány megírása előtt írjunk olyan szép szavakat a táblára, amelyek a dolgozatíráskor színezően beleilleszthetők a fogalmazványba.” Ezzel az előlegező eljárással, úgy vélem, jobban fejlesztik a stílus-készséget, mint az utólagos stílushiba-javítással. Mert mikor először születik meg a fogalmazvány a kis diák lelkének kohójában, akkor tud igazán helyén alkalmazni egy-egy kifejezést s akkor válik az valóban lelké kincsévé. Olvasmánytárgyalás közben is gyűjtetik a szerzők a szép szókat, kifejezéseket. Ezek kerülnek a gyermekek gyűjteményes füzetébe. Termé-

szetesen az előkészítésben mindig használnak színes, találó, eredeti kifejezéseket, hogy észrevétlenül is ragadjanak a gyermekekre.

A célkitűzés a következő lépés.

A tárgyalás első mozzanata, ha kötött a fogalmazás, a fogalmazvány felépítése, ha szabad, akkor a megírása. Mindegyik előkészítésnek meglátjuk az eredményét is egynéhány kész fogalmazványból. Nekünk is nagy örömünk telt az olvasásukban. Mennyi örömet szerezhettek előkészítőjüknél!

A megírás után jól olvasó tanulók természetes hanghordozással felolvassák a dolgozatokat.

Ezután következik a javítás. Ennek két része van: a stiláris javítás és a helyesírási hibák javítása. Mind a kettő jórészt közös megbeszélés formájában történik, amint a Tanterv is előírja. A javítás szempontjai is azok, amiket a Tanterv megjelöl. De mennyi leleménnyel vezetik a szerzők a tanulókat a hibák észrevezésére, javítására s így az öntevékenységre, az igazságos bírálatra! Hogy képezik ilyenkor logikájukat, stílusukat! Újabb ügyes módot találnak a stílusfejlesztésre, a gondolatforgatást: „Egy-egy kifejezésre keressünk rokon szót, gondolatokat helyettesítsünk rokon gondolatokkal!” A tartalmi javítások alkalmával aknázzák ki a még adódó erkölcsi mozzanatokot is.

A helyesírási hibák javításmódja is alkalmazkodik a tantervi követelményekhez. A javítás formai kellékeit is szóváteszik a szerzők. Többek közt ezt olvassuk: a javítás a füzetnek három helyén szokásos, a szélzeten, a szöveggel szemben fekvő tiszta oldalon és a szöveg alatt. A harmadik formát tartják a leghelyesebbnek. A második formának mintha több előnye lenne. A hibás alak mellett mindjárt ott látja a tanuló a helyesét, nehezebben marad ki egy-egy hiba javítása, tanító és tanítvány egyaránt könnyebben ellenőrizheti, teljes-e a javítás.

A begyakorlás állandó részei: a dolgozatok letisztázása, a tisztázás javítása. Esetleges részei: kapcsolat nyelvi magyarázatokkal, fogalmaztatás adott vázlat szerint; ha levél volt, amit írtak, megcímzése, elküldése és gyakori az illusztrálás.

A vezérkönyv a mintatanítások után a Függelékben még külön tanulmányokat közöl a fogalmazástanítás legnehezebb feladatairól: miként járjunk el az első szabad fogalmazási kísérlet megíratásakor, hogy hozzáuk kapcsolatba a fogalmazás tanítását a helyesírás és a nyelvi magyarázatok tanításával stb.

Végül az utolsó 100 oldalon eredeti gyermekfogalmazványokat kapunk osztályonként csoportosítva, hogy rajtuk keresztül is betekinthesen a tanító a gyermeki lélekbe és módszeres gondolatokat is meríthessen belőlük.

A kötet rajzai *Ábrán Béla* rajztanár művészetét dicsérik, nagyszerűen ráterelik a lényegre a figyelmet.

A nagy gondossággal megírt könyvbe néhány vétség a magyarosság ellen mégis becúszott. Több helyt a nemcsak-ot de-vel látjuk párosítva, az úgy-mint helytelen használata is előfordul. Magyartalan továbbá: a törvényeket betartja, helyezzük a fősúlyt, a szíveikhez is szóljatok.

Sajtóhibák: ehelyett, anélkül (helyesen: e helyett, a nélkül), higye (193. oldal), szélúrfi (155. oldal), Anyukáék (225. oldal), kelletje (350. oldal), mivelén (360. oldal) stb.

Végeredményben óriási munkát végeztek a szerzők. Korszerűség, sokoldalúság és eredetiség jellemzi az új kötetet. A mellett alapos ismerői az írók a gyermeknek. Művészei a tanításnak, mert le tudnak szállni a gyer-

meki lélek frissességéhez és magukkal tudják ragadni. Vezeti őket sok-sok tapasztalat, tudás, de tűz s tárgyszeretet is. Művészei a legdrágább kincsünknek, anyanyelvünknek is. Ha az ő nyomukon haladva minden magyar tanító ily sok gondot fog fordítani a fogalmazás tanítására, akkor a szépséges magyar nyelv megerősödik, és egy jobb kor felé fogja vezérelni nemzetünket.

Vécseiné Fehér Aranka.

Magyarország óvó- és oktatószemélyzetének statisztikája az 1934—1935. tanévben. Szerkesztette és kiadja a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal. Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat, 103. kötet. Bp., 1937. A Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája. VII + 66 + 98. l. Ár: 4 pengő.

Konkoly Thege Gyula államtitkár, a M. Kir. Közp. Statisztikai Hivatal elnöke, a 156 lap terjedelmű kötet új szempontok szerint csoportosított és kiterjesztett adatainak jelentőségét az Előszóban méltatja. „A legutóbbi évtizedforduló óta a M. Kir. Közp. Statisztikai Hivatal kiadványainak sorában ez a hatodik kötet, amely a közoktatásügyi statisztika tárgyköréből a Magy. Stat. Évkönyvben rendszeresen megjelenő adatoknál részletesebb adatokat közöl.” A múltban megjelent kötetek a szellemi munkára előkészülőkről tájékoztattak, ez a tanulmány pedig „a szellemi munkával foglalkozók egy nagy csoportjáról ad számot. S mert a tanszemélyzet a közszolgálati alkalmazottaknak jelentékeny részét alkotja, valószínű, hogy azok a kedvezőtlen jelenségek, amelyeket ez a tanulmány a tanszemélyzetre nézve megállapít (hosszú várakozás a foglalkoztatásra, késői házasságkötés, gyermeklétszám várható csökkenése stb.) többé-kevésbé a közszolgálati alkalmazottak egész tisztviselőrétegére is vonatkozathatók.” A jelen formájú és módszerű, az egész tanszemélyzetre kiterjedő adatgyűjtést a St. H. már 1931-ben tervebe vette, mert ekkor módosult a kultúrstatistikai adatgyűjtés rendszere és az évenként foganatosított adatgyűjtések egy része öt évenként ismétlődő adatgyűjtésekké alakult át. A nagy szakismerettel és gondossággal készült munkát *Asztalos József* dr. miniszteri tanácsos irányítása mellett elsősorban *Jánki Gyula* dr. miniszteri segédtitkár állította össze és ő írta a módszerű részt megelőző szöveges ismertetést is. Az előkészítő munkálatokban *Szombatfalvy György* dr. középiskolai igazgató is részt vett. A jelen rendszer bevezetése *Laky Dezső* dr. egyetemi tanár javaslata alapján történt és az 1934—35. tanévben vált először esedékessé. Az összegyűjtött adatok „igen messzemenő vizsgálódásokat tesznek lehetővé a nevelő és oktató személyzet általános demográfiai viszonyaira, képzettségére, alkalmaztatásának minőségére, működésének helyére és időtartamára nézve, az adatok kombinatív összehasonlítása pedig több irányban tájékoztatást ad a tanszemélyzet gazdasági és szociális helyzetéről is.” A régebbi (háború előtti) időben messzebbmenő vizsgálódásokra alkalmas adatokkal első ízben az 1904/5—1907/8. tan évekről a Magy. Stat. Közl. Újsorozat 31. kötetében találkozunk. Az azóta eltelt három évtized azonban, a világtörténelmi jelentőségű politikai változásokon kívül, magában a közoktatásügy szervezetében is igen nagy változásokat hozott. Annak a korszaknak erős tanügyi lendülete más vizsgálódási szempontok felállítását kívánta. „Az a korszak a fiatal tanítószemélyzet korszaka volt, amit a kormegoszlás, különösképpen azonban a szolgálati idő szerint való tagozódás igazol.”

Az adatok feldolgozásának módszerére vonatkozólag újítás a fő- és mellékfoglalkozású tanerők adatainak különválasztása, továbbá a többszörös számbavétel kiküszöbölése mind a tanszemélyzet, mind pedig a tanszemélyzet gyermeklétszámának a megállapításánál.

Az összes iskolafajokat (főiskolák és egyetemek kivételével) összefoglalva a tanszemélyzet 97,6%-a főfoglalkozásként és 2,4%-a más irányú főfoglalkozás mellett mellékfoglalkozásként látja el az oktatást. Az I. számú táblázat adataiból csak néhány, közérdekű adatot veszünk ki. Az 1934—35. tanévben az iskolánként számbavett tanerőlétszám szerint elemi mindennapi iskolában tanított 19,625; önálló gazdasági továbbképzőben 197; tanonciskolában 2,302; polgáriiban 3,944; óvónőképzőben 51; tanítóképzőben 270; tanítónőképzőben 539; középiskolában 3,244; kereskedelmiben 709; mezőgazdaságiban 43 tanító és tanár. A tanulók száma az elemi mindennapiban 967,216; az önálló gazdaságiban 19,553; a tanoncban 43,184; a polgáriiban 88,521; óvónőképzőben 373; tanítóképzőben 3,012; tanítónőképzőben 6,528; középiskolában 64,522; kereskedelmiben 8,435; mezőgazdaságiban 412. Az óvóintézetek adatait külön táblázat mutatja. Az 1934—35. tanévben 2,525 volt az óvoszemélyzet összes létszáma. Ezek közül 2,328 (92,2%) rendes kisdédóvóban, 60 (2,4%) állandó és 137 (5,4%) nyári menedékházban működött. Az összes óvoszemélyzet közül 2%-nak volt tanítónői, 61,4%-nak óvónői oklevele, 36%-nak nincs képesítése.

A kötetben felhalmozott óriási adattengert a szakemberek számára az teszi felettébb értékesé, hogy a feldolgozás logikai rendszeressége mellett a számok hullámzását előidéző okokra rámutatva, nemcsak a tényleges helyzetet világítja meg, hanem kultúránk haladásának irányvonalát is megjelöli. Érdekes adat az 1. számú táblázatban, hogy az elemi iskolák tanítóinak száma egy évtized alatt erőteljes fejlődést mutat, mert a férfitanítók száma 9,4%-kal, a nők pedig 31,9%-kal gyarapodott. „Ezek az arányszámok gróf Klebelsberg Kunó iskolaépítési akciójának nagy arányait tükrözik vissza.” A főfoglalkozású tanerők száma a tanonciskolákban növekedett legszembetűnőbben: a fédfiaké 175,3%-kal, a nőké 132,5%-kal. Ez azonban optikai csalódás, mert nem a szervezett állások, hanem csak a főfoglalkozásként működő tanerők száma szökött fel ilyen magasra. Kedvező a tanerők létszámának szaporodása a tanítónőképző-intézetekben, a polgári iskolában és a középiskolában. Azonban mind a három iskolafajtában csak a nők számának javára. Visszaeső irányzatot mutat a férfitanerők száma a tanítónőképzőkben és a felső kereskedelmi iskolákban. A nők arányszáma két évtized alatt az összes iskolákban 31,1%-ról 43,7%-ra emelkedett (a kisdédóvó-intézetek adatait nem is számítva), ami azt mutatja, hogy „a nők térfoglalása a közoktatásügy keretében lényegesen bővült”.

Érdekes megállapítás az is, hogy az összes főfoglalkozású férfitanerők 51,9%-a és a nők 29,8%-a tanít mellékfoglalkozásként egynél több azonos vagy más fokozatú iskolában. A többszörös foglalkozás túnyomó része az elemi továbbképzőre és a tanonciskolákra esik.

A tanerők képesítésének rovataiból ide kívánczik az a megállapítás, hogy „ezidőszerint már csak ritka kivételképpen fordul elő az, hogy elemi iskolában tanítói oklevéllel nem rendelkező egynén tanít. A 10,868 férfi tanító közül csupán 15-nek és 8656 tanítónő közül csak 34-nek nem volt az 1934—35. tanévben tanítói oklevele. A 15 férfi közül 12 református lelkész; a nők viszont ének- és zenetanítói, kézimunkatanítói vagy óvónői képesítéssel rendelkeznek...”

A magasabb fokú iskolákra szóló képesítésük is szép számmal vannak. 74 férfi és 181 nő polgári iskolai, 4 férfi és 15 nő középiskolai, 7 férfi és 5 nő képzőintézeti, 3 férfi és 3 nő rajzszakra képesítő tanári oklevéllel tanít az elemi iskolában. Ezekon kívül 2 orvos, 44 jogvégzett férfi, 16 férfi és 1 nő okleveles gazda, 2 férfi és 2 nő bölcsészettudor is volt az elemi iskolai tanítók közt. 672 tanító tűzoltótiszt tanfolyamot, 5,988 tanító le-

venteoktatói és 1.862 tanító iskolánkívüli népművelési előadóképző tanfolyamot végzett.

A többi iskolafajtában is sok magasabb képesítésű tanerő található. Ezzel a leértékelő jelenséggel már a háború előtti időkben is találkozunk, de igen nagy kérdés, hogy alanyi és tárgyi tekintetben hasznos eredményre vezethet-e? Nem arra gondolunk, hogy a tanítónő tud-e jó óvónő lenni, vagy hogy a tanárból válhat-e jó tanító. Mindkét vonatkozásban láttunk nagyon talpraesett példákat, de valóban igen nagy kérdés, hogy a megelégedettség és a hivatásérzet, mint elengedhetetlen lélektani alap nem süpedékes-e ezekben a lelkekben?!

A kormegoszlás adatai azt mutatják, hogy „a fiatal korosztályok minden iskolafajnál igen alacsony arányszámokkal szerepelnek”. Ami a várakozási időt illeti, az adatok azt mutatják, hogy „az utóbbi évek folyamán alkalmazott tanerők többsége az elemi iskoláknál az 5., a középfokú iskoláknál pedig 6—10. szolgálati év után jut rendes (tanítói) tanári állásba”. Meglepő, hogy úgy az elemi, mint a közép- és a szakiskoláknál viszonylag nagyon sokan nem jutnak egy évtizedet meghaladó szolgálat után sem rendes (végleges) álláshoz. (Többnyire a gyakorlati és nem főtárgyakat tanítók.) Az adatokból az is kiviláglik, hogy az állami iskolák tanerőinek előmenetele a legkedvezőtlenebb, és a nők előmenetele általában kedvezőtlenebb, mint a férfiaké.

A családi állapotot illetőleg megállapítható, hogy az egész tanszemélyzetet egybefoglalva a férfiak között csupán 23.1% a nőtlen, míg a nők közt a hajadonok arányszáma 58.7%. Magasabb a nők közt az özvegyek és törvényesen elváltak arányszáma is. A férfiak túlnyomó többsége szolgálati idejének 5. évéig megnősül. A számok azt mutatják, hogy az elmúlt 15 év alatt a női tanerők férjhezmenési lehetősége némileg javult, a házasságra lépő férfitanerők száma azonban csökkent. A férjhezmenési szám emelkedése látszólagos is lehet — mondja a magyarázat — mert legfeljebb azt mutatja, hogy a gazdasági viszonyok miatt kevesebb nő mondott le az állásáról mostanában, mint a múltban.

Nagyon érdekes és talán következményeiben nagyon fontos is a „tanerőházaspárok” adatait tartalmazó fejezet. „Abszolút többséget csupán az elemi nép- és a polgári iskolákban ér el azoknak a házaspároknak az aránya, akik közül a férj és a feleség is azonos iskolában tanít. A többi iskolafajnál a férfitanerők többségének felesége elemi iskolai tanítónő”. A tanerőházaspárok az átlagnál előrehaladottabb szolgálati idő után kötöttek házasságot.

A gyermeklétszámnál a 20. táblázatból az tűnik ki (és ennek szociális jelentősége felett érdemes gondolkodni), hogy a főfoglalkozású tanszemélyzet gyermeklétszáma — a különböző foglalkozási ágak tisztviselőihez képest — igen kedvező. A tanszemélyzet menzetenrtartó ereje tehát, mondja a magyarázó szöveg, más tisztviselőcsoportokhoz képest kedvezőnek mondható, ami első sorban az elemi iskolai tanítóság javára írható. Sőt, ha módunkban állana a különböző tisztviselőcsoportok gyermeklétszámát azok gazdasági teherviselő képességével is egybevetni, valószínű, hogy a tanítóság érdemei ezen a téren még fokozottabb mértékben kiemelkednének. Végeredményben a főfoglalkozású tanszemélyzet 24,314 gyermeknek, vagyis az összes gyermeklétszám 88.8%-ának eltartásáról és neveléséről tartozik gondoskodni. Egyebet is elmondanak nekünk ezek a beszédes számok. Azt p. o., hogy „minden iskolacsoport keretében az átlagos gyermeklétszám azoknál a nős férfiakkal a legnagyobb, akiknek felesége külön keresettel nem rendelkezik. Úgy látszik tehát, hangzik a magyarázat, hogy a kettős

kereset a házasság termékenységére kedvezőtlen hatással van. A születések számát csökkenti a feleségnek a jövedelemszerzéssel kapcsolatos elfoglaltsága. Ide tartozólag az is kitűnik, hogy a magasabb fokozatú iskolák tanerőinél a gyermeklétszám fokozatosan visszaesik. Itt érvényesül az az általános szabály, hogy a kultúrfok emelkedésével párhuzamosan csökken a gyermeklétszám. Legkedvezőtlenebb a budapesti székesfővárosi elemi népiskolák tanítóinak átlagos gyermeklétszáma.

Az oktató személyzet vallási megoszlását a következő számok mutatják: az összesen 28,802 tanerőből róm. kat. 69.9%; gör. kat. 2.1%; református 18.9%; ág. h. ev. 7.6%; gör. kel. 0.1%; unitárius 0.3%; izr. 3.1%. Az állami és községi iskolákban a róm. kat. és gör. kat. tanerők százalékszámát az előzőkhöz viszonyítva kedvezőbb, a református, ág. h. ev. és izr. tanerőké kedvezőtlenebb.

Anyanyelv szerint a főfoglalkozású összes férfi tanerők 99.4%-a és a női tanerők 99.2%-a magyar, az idegen anyanyelvűek túlnyomó része pedig német. Az összes magyar anyanyelvű férfitanerők közül 58.7% és a nők közül 53.5% anyanyelvén kívül más nyelvet nem tud. Feltűnő, hogy a fiatalabb nemzedék idegen nyelvismerete mind a férfiak, mind a nők között sokkal hiányosabb, mint az idősebbeké. Ennek az lehet az oka, hogy az idősebbek egy része az elszakított vegyes nyelvterületeken működött.

A főiskolák tanári személyzetének adatait a V. K. minisztérium gyűjtötte össze.

A kormegoszlásra vonatkozólag azt látjuk, hogy a rendszeresen előadást hirdető, tulajdonképpeni tanári kar (1939) 9.2%-a 35 évesnél fiatalabb, 80.9%-a 35—64 éves és 9.9%-a 65 éves vagy idősebb. Az adjunktusok és tanársegédek 85.6%-a 40 évesnél fiatalabb.

Vallás szerint a tanári kar és a segéd-tanszemélyzet együttes számában a római katolikusok 62.1%-kal, a reformátusok 20.1%-kal, az ág. h. evangélikusok 12.4%-kal, az izraeliták 3.1%-kal és az egyéb vallásúak 2.3%-kal szerepelnek. Ettől az átlagtól az egyes egyetemek tanszemélyzetének felekezeti megoszlása itt-ott eltér. Nyelvismeret tekintetében (valószínűleg a túlóvatos mérlegelés következtében) a bevallások szerint 6 nyilv. rendes tanár csak magyarul tud. Az egyetemek tanárainak — átlagosan — 25%-a négy vagy több idegen nyelvet is ismer. Feltűnő azonban, hogy a hazánkat környező nemzetek nyelvét (észak, kelet és dél felé) a főiskolai tanárok közül is aránylag nagyon kevesen ismerik.

Ez az ismertetés azonban csak ízelítő akart lenni a beszélő számok sokszempontú tömkelegéből. A kötet mindenkit meggyőzhet arról, hogy a számok világa nem rideg, mert a magyar oktatószemélyzet életének színes és változatos képét tárja elénk.

Nagy Vilmos.

Magyar Nyelvvédő Könyv. Közrebocsátották *Pintér Jenő* és munkatársai. Bpest, 1938. Sárkány Nyomda R. T. 144 old. Ára 1 P.

A nagy háború után minden megújult. Nyelvünknek is meg kell újulnia. Nyelvünket két veszedelem fenyegeti. Az egyik a betolakodó idegen szavak, a másik az idegen nyelven történő gondolkodásmód. A szükség-telen idegen szavakat sem könnyű kiirtani, de sokkal nagyobb baj, amikor magyar szavakkal, de valamely más nyelv kifejezés-formáiban, idegen szellemében gondolkodunk. Régen a latin nyelv, újabban a német nyelv kényszerítette reánk ily módon sajátos szellemét.

Szerencse, hogy ezeknek a veszedelmeknek végre tudatára ébredtünk. De még nagyobb szerencse, hogy teljes erővel meg is indítottuk a küzdelmet nyelvünk tisztításáért, stílusunk magyarításáért. Ez a küzdelem most

rendkívül értékes fegyvert kapott a címben írt könyvecskével. *Pintér Jenő* 24 hozzáértő munkatársával (köztük kettő: Kelemen József és Vincze Sándor tképző-int. tanár) szövetkezve állította össze ezt a kitűnő könyvecskét. Kivételesen nagyértékűvé gyakorlatiassága teszi. Minden sora, minden tanácsa aprópenzre váltható. Igaza van a könyv szerkesztőjének, amikor a *Bevezetésben* mondja, hogy ez a könyv az élet számára készült.

A *Bevezetésben* kívül négy fejezetre tagolódik. Természetesen legterjedelmesebb köztük az *Idegen szavak jegyzéke*. 1876 idegen szónak kapjuk itt a közhasználatban leggyakoribb megfelelőjét. Pedig, amint a szerkesztő mondja, csak a föltétlenül irtandó idegen szókat állították össze. Nem indítottak háborút a teljesen meggyökeresedett kifejezések és a nemzetközi használatú szavak ellen. Közel százötvenezer szavunk van, szegényletes tehát, hogy akik magyarul írnak, mégis más nyelvekhez fordulnak kölcsönszavakért.

A könyv többi három fejezete (*A helyes stílus, Nyelvi sajtóságok, Hibás kifejezések*) a magyar nyelvi gondolkodásmódra ad gyakorlati tanácsokat. A tanácsok közt van sok eredeti. Egészen eredeti a *Hibás kifejezések* című fejezet. Betűrendbe szedve, szemléletesen bemutatja a hibás kifejezéseket s mindegyik mellett adja a megfelelő helyeset.

Ez a könyvecske hasznára lehet mindenkinek, akinek akár a külső, akár a belső kényszer tollat nyom a kezébe. Nem nélkülözheti a hivatalnok, a tudós, a hivatásos író és senki sem, aki iskolázott ember nevére számot tart. De nem hiányozhatnak a nemzeti műveltség várományosainak, az öntudatosabb tanulóifjúságnak a kezéből sem. Azonban senki se csak azért vegye a kezébe, hogy olvassga. Ezt a könyvet nem olvasni, hanem állandóan forgatni, tanulmányozni, hozzá állandóan tanácsért fordulni kell. Helyesen tesszük, hogyha minden tanácsát jól emlékezetünkbe vessük. Kincset ér ez a könyvecske. Nem lehetünk eléggé hálásak érte!

Molnár Oszkár.

Dr. Juhász Béla: *Tanítóképzésünk megoldásra váró kérdései.* (Különnyomat a Nevelésügyi Szemle 1937. évi évfolyamából.)

Most, amikor a magyar törvényhozás tárgyalja a gyakorlati irányú középiskoláról (liceum) és a tanítóképző-akadémiáról szóló törvényjavaslatot, fokozottabb szükség lenne arra, hogy a magyar népnevelés és a tanítóképzés kérdéseit egyrészt a tanügyi szaklapokban ismertetnénk, másrészt a napilapokban is a legszélesebb közvélemény figyelmét kellene felhívni a mi kérdéseinkre.

Ennek a feladatnak szorgalmas és szakértő munkása a szerző, aki a *Nevelésügyi Szemle* olvasóit rendszeresen tájékoztatja a tanítóképzés területéről. Ez a tanulmánya is ezt a célt szolgálja. Nem fejt ki a kérdéseket, a lényegét emeli csak ki, ismertet, tájékoztat, az érdeklődők figyelmét hívja fel s bőségesen sorolja fel az egyes kérdéseket tárgyaló szakirodalmat is azok számára, akik részletesebben kívánnak a felvetett kérdésekkel foglalkozni.

Kiemeli, hogy forrása szaklapunk, a *Magyar Tanítóképző*, amely reformokat sürgető tanulmányaival a nemes értelemben vett elégedetlenség, a javításra való törekvés ügyét szolgálja. Ebben az értékes és nevelő lelkületre mutató tulajdonságban üt el a többi nevelésügyi szaklapok tartalmától. Ezután ismerteti a tanítóképzés reformjára nézve kialakult s tanáregyesületünk által képviselt álláspontot s ezzel szembeállítja a tanítószövetség ismert állásfoglalását. Örömmel állapítja meg, hogy az 1936. év fordulóján a tanítóság is a tanítóképző-int. tanárság álláspontját tette ma-

gáévá. Foglalkozik a szerző a tanítói oklevelek „túlprodukciónak” kérdésével s azzal a beteg aránnyal, hogy kb. évente 2000 oklevelet adunk ki s ebből csak minden harmadik növendék kaphat állást. Aggasztó jelenség a munkanélküli fiatal tanító-proletariátus szomorú sorsa. Felveti azt a kérdést is: „hogyan lehetne a tanítóképzés folyamán a tanítót népművelési feladataira előkészíteni?” — „a falu sajátos viszonyait felismerő és szükségleteit kielégíteni tudó tanítónevelést miképpen lehetne intézményesen megszervezni?” Elég-e erre egyetlen ember, a falusi tanító, akitől az iskolában is sokat követel a mai élet, az iskolán kívüli népművelő feladatok szolgálását nem lehetne-e egy más, erre a feladatra képzett emberre bízni?

Komoly problémája a tanítóképzésnek a népiskolai módszertan egységes szellemben való tanítása is. A pedagógus tanár, a szaktanárok és a gyak. iskola tanítójának a „hatáskörök”-szétválasztásával szolgálni vélt, de a szellemben még mindig nem eléggé egyöntetű irányítása. Újítás az is, hogy a tanítóképző-int. igazgatók, tanárok és gyak. isk. tanítók kaptak népiskolai körzeti iskolafelügyelői megbízatást. A népiskolák nevelésügyi irányítása a magyar tanítók és a tanítóképző-int. tanárok kezébe került.

Külön kérdés a tanítóképző-int. tanárképzés is. Ennek útja az, hogy csak tanítóképzőt végzett okl. tanítók legyenek az Apponyi-kollégium tagjai. Minél többen jutnak be az Apponyi-kollégiumba tanítói oklevél nélkül, annál rosszabb utakra tér a tanárképzés.

Említi a szerző még a tanítói túltermelés nyomasztó hatása alatt a tanítónövendékek lelkületét is izgató szigorú válogatás kérdését is. Ez nyugtalanságot okoz. Lenne több kérdés is (idegen szavak a tanítóképzésben; a tanítói pálya követelményei; tanulmányi versenyek stb.), de a legfőbb feladat az, hogy *tanítóképzésünket a tanítónevelés színvonalára, magaslatára emeljük*. A nemzetnevelő munkában súlyos feladat a jó magyar népművelés, s ennek szolgálatában a jobb magyar tanítónevelés is.

Mácsay Károly.

Die Welt im Fortschritt. Gemeinverständliche Bücher des Wissens und Forschens der Gegenwart. F. A. Herbig Verlagsbuchhandlung, Berlin. 1935—37.

Ez „A haladó világ” című könyvsorozat korunk tudását és kutatásainak főirányait akarja mindenki által érthető rövid cikkekben megismertetni. Eddig 10 kötet jelent meg egyenkint kb. harmadfélszáz oldal terjedelemben. Bár mindenki számára, tehát nem kimondottan szakembereknek íródott, mégis magas színvonalú munka. Alapossága, előadásmódja, nyelvezete a magasabb műveltségű olvasótáborhoz szól. Az egyes cikkek időszerű kérdésekkel foglalkoznak és a jelen rohanó ütemében élők érdeklődési köréhez szabottak. A mindenütt alkalmazott széljegyzetek gyorsan áttekinthetővé, világos szerkezetűvé teszik e kis dolgozatokat. Kötetenként 2—2 egész lapot betöltő művészi rézmetszet, 16—16 egész lapos gyönyörű fénykép és 70—80 szövegek közti kép teszi rendkívül világossá az elmondottakat. A képeket egyébként rövid, velős magyarázat is kíséri. A kötetek végén pedig 500—1000 címszavas tárgy- és névmutató van.

Minden kötet *Tollert* Hans tollából eredő 7—8 oldalas cikkel kezdődik. (Rövid tudósítás a legújabb kutatások eredményeiről.) Ebben 15—15 olyan kérdést ismertet, amely teljesen új megvilágításba került. Pl. Az aranyelőállítás új kísérlete; Dobhártyás lepkék; A sport hatása a női test alakjára; Terhesség és cukorbetegség; A köpülés folyamata; A burgonya-

bogár (kolcrádó bogár); A legfejlettebb hangyaállam; A vérbaj megállapítása új módszerrel; Fotocella, mint ivóvízvizsgáló; Méregtelenített világitó-gáz; Ötrétegű tó; 97% hibás fogsor; 80,000 fölvetel másodpercenként; A spermatozoák mozgékonyága. És még sok, elsősorban természetudományi kérdés.

E rövid áttekintés után kötetenkint 3—4 értekezés következik. Pl. *Marth* Manfred: Fegyverek harca, 110 old.; *Steuerwald* Hans: Bűn és bűnhődés, 70 old. jogtudományi értekezés; *Bardili* Walter: A jelen fizikai világképe, 80 old.; *Henseling* Róbert: Előnyomulás a világegyetem határai felé, 50 old.; *Hellwag* Fritz: Utak az új művészeti teremtéshez, 60 oldalon esztétika; *Büscher* Gusztáv: Rádió és távolbalátás, 48 old.; *Rögnitz* Hans: A futószalag, 40 old.; *Mügge* R.: Időjárás és időjósítás, 10 old.; stb. A 10 kötetben eddig 38 ily közlemény jelent meg 2656 oldalon, 1022 képpel. A 10 első kötetnek összefoglaló tartalomjegyzéke, név- és tárgymutatója is van.

E kiadvány kitünő szolgálatot tesz minden intelligens ember számára. Segítségével könnyen tájékozódhatunk az egyes tudományágak modern munkájáról. A szakember is hasznát veszi, mert a többi tudomány fejlődését is szemmel tarthatja. A kiadvány fő haszna azonban abban van, hogy a szakember jó példáját találja az értelmiség számára való népszerűsítés módjának. A képeket, melyek igazán szépek, fől lehet használni előadásokban episzko-pos vetítésre; valamennyi jól megválogatott, jellemző és teljesen újszerű. Minthogy a cikkek nem túlrövidek, nem esnek a népszerűsítő művek leggyakoribb hibájába, melyek sokat markolnak s keveset fognak éppen rövidségük miatt (s ezért nehezen érthetők).

A művet érdemes olvasgatni; nem úgy tanulmányozzuk, mint egy szakmunkát, inkább mint szórakoztató olvasmányt lapozgatjuk. A tanító, akinek éppen az a hivatása, hogy a tudomány vívmányait megfelelő alakban közvetítse, sokat tanulhat belőle. Elsősorban arra lát pompás példát, hogyan lehet nagy, nehéz egységeket kisebb, könnyebb egységekre bontani s hogyan lehet a legelvontabb, legmaibb kérdésekről is világosan, kedvesen, de azért mindig komolyan és tudományosan beszélni.

Dr. Éber Zoltán.

A Buvár márciusi száma. — A Buvár márciusi száma a következő tartalommal jelent meg. Dabis László: Népélelmzés és nemzeti fejlődés; Mesterházy Jenő: A nagy árvíz és emléktáblái; Manninger Vilmos: A mai sebeszet úttörői; Kalmár Zoltán: A gombaismeret haszna; Balázs Júlia: A protuberanciák; Radnóti István: Márkázás a magyar mezőgazdaságban; Tokody László: A folyékony kristályok; Gläser Lajos: Lipszky térképe; Gajzágó Dezső: A bakteriofágia; Béll Béla: Napsugárzásmérés a föld felületén; Homonnay Nándor: A Balaton dankasirályainak költőhelye; Kertész Róbert: Világrekordok a levegőben; Anghi Csaba Geyza: A terrier; Kelen István: Egyszerű emberek gazdag világa; Tasnády-Kubacska András: A régi pesti állatkert; Vezér István: Az idegenforgalom fejlődése. A cikkeket gazdag képanyag élénkíti.

H I R E K

Címadoományozás. — A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére *Osváth* Ferencnek, a nagykőrösi tanítóképző-intézet nyug. tanárának a tanítóképző-int. igazgatói címet adományozta. Ebből az alkalomból az intézetben ünnepi vacsora volt, amelyen *Imre* Sándor dr. egyetemi tanár köszöntötte az intézet volt nagyerdemű, a legfelsőbb helyről is elismert és kitüntetett tanárát.

Doktorátust tett tanítóképző-int. tanár. — *M. Szegedi* Janka, a veszprémi Angolkisasszonyok r. k. tanítónőképző-intézetének igazgatója a szegedi rk. tanítóképző igazgatója *Az Eucharisztia, mint Szent István lelkiérettiségének forrása és annak hatása a nemzetre* címen előadást tartott, *Majzik* Sándor gyak. isk. tanító pedig a költeménytárgyalás köréből tanítást mutatott be. — A Rádió Mit nézzünk meg? c. előadás-sorozatában *Mesterházy* Jenő márc 12-én a Pest-Budai árvíztablákat, márc. 26-án a Belvárosi plébániatemplom renaissance emlékeit ismertette. — *Jankovits* Mklós dr. a Magyar Gyermektanulmányi és Nevelésügyi Társaság márc. 18-i előadóestjén *A gyermek barátkozása és más nevelői* címmel tartott előadást. — A Turáni Társaság márc 18-i felolvasó ülésének műsorán *Sonkoly* István dr. *Dallambemutató a volgamenti rokonnépek zenéjéből* című előadása is szerepelt. — Jászberény város márc 15-i ünnep-ségén *Bognár* Gyula tképző-int. tanár mondta az ünnepi beszédet a szabadságharc emlékműve előtt. — *Takács* Béla és *Mezősi* Károly dr. kiskunfélegyházi áll. tanítóképző-intézeti tanárok az ottani Móra-körben *Kádár* Lajos író beiktatásának ünnepélyén nagysikerű előadást tartottak.

Irodalmi szemle. — Dr. Somos Lajos: *Az új magyar nevelés szelleme* (Néptanítók Lapja, 71. évf. 5. sz.). — Nagy Ferenc: *Báró Wesselényi Miklós* (u. o.). — Németh Sándor: *A magyar nyelv könyve a népiskolák VIII. osztály számára* (u. o.). — Vadász Zoltán: *Szent István-év.* Ttási tervezet (u. o.). — Végh József: *A kisdédóvó-intézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesület* (Kisdédóvó-nevelés, LXIII. évf. 3. sz.). — Evva Gabriella dr.: *Új mód március 15-ének az ünneplésében* (Pedagógiai Szeminárium, VIII. évf. 6. sz.). — Vikár Sándor: *A tanítóképzés reformja* (Protestáns Tanügyi Szemle, XII. évf. 3. sz.). — Somorjai László: *Nemzetvédelem és testnevelés* (Testnevelés, XI évf. 2. sz.). — Schenk Géza: *A zenei elemek tanítása a népiskolában.* (Néptanítók Lapja, 71. évf. 6. sz.) — *Becker* Vendel dr.: *Tanítóképző-akadémia.* (Nemzetnevelés, XX. évf. 6. sz.) — *Wagner* Ferenc: *Szlovenszói magyar pedagógusok.* (Nevelésügyi Szemle, II. évf. 2—3. sz.) — *Bognár* Gyula: *Szólásaink eredete és a magyar nyelvhasználat.* (Pedagógiai Szeminárium, VIII. évf. 7. sz.)

Képzői tanárok közreműködése a pedagógiai szemináriumokban. — Pest vmegye kir. tanfelügyelősége az 1937—38. isk. évben a vármegye területén rendezendő ped. szemináriumok munkarendjét gondosan kidolgozta és nyomtatásban szétküldötte. Több szeminárium munkájába tanítóképzői oktatók is bekapcsolódtak. A márc. 26-án Cinkotán megtartott szeminárium programját teljesen az ottani áll. tanítónőképző tanárai és gyakorló-isk. tanítói szolgáltatták. *Medgyessy* Zsófia igazgató *A népiskola rajz-*

kézimunka-, ének- és testnevelés anyagának feldolgozása a tanítóképzőben címen adott elő, *Vitál* Margit és *Rátkai* Kálmán gyakorlóisk. tanítók az énektanítás köréből mutattak be gyakorlati tanítást, *Zala* Mária tanár azt mutatta be, hogy folyik le egy rajzóra a tanítóképző népisk. rajzanyagából az intézet V. évf. növendékeivel, *dr. Madarassné Hamvai* Ilona tanár pedig azt, hogy folyik le egy kézimunkaóra. Ugyanakkor az intézet növendékei népi táncokat és dalokat mutattak be. — Ápr. 9-én a Bátya községben megtartott ped. szemináriumot *Oswald* József, a kalocsai rk. tőképző igazgatója vezette. *A falusi iskola és a középiskola közötti kapcsolatról* előadást is tartott. *Laszczik* Ernő tanár a népisk. énektanításról, *Dundler* Gyula tanár pedig a népisk. testnevelésről adott elő, utóbbi ilyen tárgyú tanítást is tartott. — Május 4-én a zsámbéki rk. tanítónőképzőben tartandó ped. szeminárium keretében a tképző növendékei torna-, ének- és táncbemutatóval szerepelnek. — A május 18-án Üjpesten tartandó ped. szeminárium alkalmával *Padányi-Frank* Antal dr. tanügyi főtanácsos *Az esztétikai nevelés*, *Drozdy* Gyula körzeti iskolafelügyelő pedig *Az elemi iskolai rajztanítás* címen fog előadni. Végül jún. 8-án Békásmegyer-Püspökfürdön az óvónők számára rendezett ped. szeminárium keretében *Gyöngyössy Erzsébet* mintaóvónő dalos-játékokat és ritmikus tornát fog bemutatni.

Szakértekezlet rajz- és kézimunkaszakos tanárok számára. — *Dr. Padányi-Frank* Antal, az I. ker. áll. tanítóképző igazgatója a tanító- és tanítónőképző-intézetek rajzot és kézimunkát (női és fiú kézimunkát) tanító tanárai számára 3—4 napos szakértekezletet készít elő. A szakértekezlet szervezete nem fog eltérni az eddig tartott értekezletek szervezetétől. A megtartandó értekezleten is az az elv fog uralkodni, hogy a szaktanárok minél nagyobb számban cselekvően vegyenek részt benne. A szakértekezlet munkarendjét közelebbről ismertetni fogjuk.

A bajai áll. tanítóképző színműelőadása. — A bajai áll. tanítóképző ifjúsága a Segítő Egyesület javára márc. 12-én este, 13-án és 15-én délután a Központi színház-termében *Herczeg F. A fekete lovas* c. színművét adta elő. Az előadásokat *Szilágyi* János tanár, az Egyesület tanárelnöke rendezte. A márc. 12-i és 15-i előadást rövid hazafias ünnepség előzte meg, melye az ünnepi beszédet is *Szilágyi* János tanár mondotta. Az előadás felvonásai között *Schenk* Géza zenetanár vezényletével az intézet vonózenekara játszott. Az előadások iránt városszerte nagy érdeklődés nyilvánult. A szereplők elfogulatlan, bátor és művészi értékű előadása elismerést szerzett és öregbítette azt a megbecsülést, amelynek a jóhírű intézet a városban eddig is örvendett.

A nyíregyházi ref. tanítónőképző énekkara Dombrádon. — A nyíregyházi ref. tanítónőképző felső osztályainak növendékei a magyar falu tanulmányozása céljából febr. 20-án *Porzsolt* István, *Vikár* Sándor tanárok vezetésével Dombrádra mentek. Útjukat jól sikerült hangversennyel is emlékeztetessé tették. Műsorukon Kodály- és Vikár-kórusok szerepeltek. Az énekkari számokat a szavalókórus előadása tette változatossá. Mindez mintegy keretül szolgált *Porzsolt* I. tanár *Evangélium és iskola* című előadásának. A termet megtöltő közönség élénk érdeklődéssel hallgatta a műsort, tetszését sokszor fejezte ki a magyaros szíveséggel látta vendégül a kiáranduló növendékeket.

Intézeti énekkarok szereplése. — A Liszt Ferenc Zenekar márc. 12-i, a Zeneművészeti Főiskola nagytermében adott IV. diákhangversenyén a IV. ker. rk. tanítónőképző énekkara *Hidyné Gyulai* Mária zenetanár vezetésével énekdarabokat adott elő.

Egy percet a hazának! — Követésre érdemes mozgalmat indított *Budaváry László*, az I. ker. áll. tanítóképző gyakorlóisk. tanítója. Minden nap a tanítás előtti ima elhangzása után egy tanuló kiáltja: **Gyermekek! Egy percet a hazának!** Mire minden tanuló vigyázz-állásba merevedik s a felhívó tanuló komoly hangon a következőket mondja: „Alljunk egy per-
cig mozdulatlanul, némán, de ez alatt szálljon a lelkünk északra, délre, ke-
letre, nyugatra, s ölelje át forró szeretettel szétdarabolt Hazánk ma-
gyar vérrrel áztatott szent rőgeit! Gondoljunk azokra a jeltelen sírookra,
amelyek szerte a világban magyar hősök porladó csontjait takarják,
akik érettünk áldozták fel egyetlen életüket! Csokoljuk meg lélekben
azokat a kis magyar gyermekeket, könnyes szemű anyákat, felhős
homlokú férfiakat, akik nem beszélhetik a honfoglaló ősök zengzetes
nyelvét és a trianoni gyalázat-határokon átáramló testvéri szeretetünk vi-
gyn biztatást bilincsen vergődő magyar testvéreinknek! A magyar szellem,
magyar akarat, karunk célja, szívünk honszerelme és a magyar lélek
egébe szárnyaló ösereje elhozza még számunkra a dicsőség fényében su-
gárzó, boldog jövődőt, Isten-teremtette Nagy-Magyarországot! Magyar
feltámadást kívánok!” A tanulók egyszerre felelik: „Segítsen a Magyarok
Istene!”

Zenei téren kivált tanítóképző-int. növendék. — *Anda Géza*, a bpesti áll. tanítóképző III. éves növendéke, aki a Zeneművészeti Főiskolán is tan-
ul s ott Keéri Szántó Imre dr. tanítványa, abban a kitüntetésben része-
sült, hogy Dohnányi Ernő főigazgató Magyarország részéről őt jelölte ki a
Brit Zenei Tanács ösztöndíjainak elnyeréseért május 7-én Londonban meg-
tartandó versenyre. Ez a kijelölés azt jelenti, hogy a Zeneművészeti Fő-
iskola Anda Gézáttekintileg legtehetségesebb zongoraszakos növendékének.
Ha a londoni nemzetközi versenyen is kitűnik, akkor a Brit Zenei Tanács
Londonban három évig gondoskodik legfelsőbb művészi kiképzéséről.

Halálozás. — *Lovass Gyula*, a gyakorlóisk. tanítókészítője, nyug.
áll. tanítóképző-int. tanár Csurgón febr. 6-án, életének 82. évében váratlan-
ul elhunyt. A legkiválóbb gyakorlóisk. tanítókészítője tartozott. Csaknem
egész életét a csurgói áll. tanítóképző szolgálatában töltötte. A kiváló tan-
ítók százait nevelte. Február 8-án nagy részvét mellett a csurgó-újvárosi
temetőben hantolták el. A sírnál Lóczy Lajos ref. el. isk. igazgató mondott
a volt tanítványok nevében búcsúbeszédet. Emlékét a tanítványok sokasága
megbecsülő szeretettel és hálával őrzi! — *Woháner Dezső*, a miskolci ev.
tanítóképző-intézet magyar-földrajz tanára, az intézet felügyelőbizottságá-
nak tagja, a hegyaljai ev. egyházmegye világi főjegyzője életének 56., ta-
nári működésének 31. évében márc. 15-én elhunyt. Az intézetnek hűséges
munkása, az ifjúságnak atyai barátja volt. Példaadó tanári működésével és
nemeslelkű, jellemes egyéniségével el nem múló emléket emelt magának ta-
nítványai, kartársai és előljárói szívében. Márc. 17-én az intézetből nagy
részvéttel kísérték a miskolci ev. temetőbe.

Nyugtázás. — A „Magyar Tanítóképző” 1937. évi írói tiszteletdíjainak
megállapítása után tagdíj címén egyesületünk alábbi tagjai javára a követ-
kező összegeket könyveltem el: *Evva Gabriella* 3.40, *Frigyes Béla* 16.—,
Kardeván Jenő 8.80, *Rozsondai Károly* 1.50, *Gárdonyi Zoltán dr.* 1.—, *Né-
meth Sándor* —.60, *Krizsaneckné Németh Edit* 1.40, *Garamvölgyi Ervin* —.70,
Kosáry János dr. 11.40, *Lux Gyula dr.* 4.20, *H. Mihalik József* 1.20, *Mácsay*
Károly 3.30, *Jankovits Miklós dr.* 7.—, *Veress István dr.* 8.40, *Somos Lajos*
dr. 8.—, *Zsindely Katalin dr.* 27.40, *Juhász Béla dr.* 1.50, *Jaloveczky Péter*
4.20, *Cziráki József* 4.—, *Radnai Oszkár dr.* 9.90, *Koltai István* 3.—, *Sza-
latsy Richárd* —.70, *Szomborné Szántó Lenke* 1.30, *Tscheik Ernő* —.50,

Porzolt István —.60, Erdélyi Olga 2.60, Gyurjács András 19.—, Mezösi Károly dr. 33.—, Szentesyné Doby Ida 2.20, Padányi-Frank Antal dr. 8.—, Mesterházy Jenő 8.—, Dobosy Elek 2.—, Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia —.70, Barabás Tibor —.70, Molnár Oszkár 7.93, Vécseiné Fehér Aranka 3.30, Farkasdy Zoltán —.60 P-t.

Tagdíjat fizettek: az 1932. év II. és az 1933. év I. felére Vécseiné Fehér Aranka, az 1933. I. és II. felére Jancsó Erzsébet, az 1933 és 1934. év I. és II. felére Kishonti Barna, az 1934. évre 7.— és az 1935. évre 2.— P-t Haitsh Ella, az 1934. és 1935. év I. és II. felére Zala István, az 1934. évre 2.— P-t Adám Zsigmond, az 1934. év I. és II. felére Strauch Gyuláné, az 1935. évre 3.— és az 1936. évre 2.— P-t Szegi Ödön dr., az 1935. év I. és II. felére Dobosy Elek és Zrinyi Aladár, az 1935. év II. és az 1936. év I. felére Szomborné Szántó Lenke, az 1936. év I. és II. felére Machik Ida és Sebestyén Erzsébet, az 1936. és 1937. év I. és II. felére Lipter Mária, az 1937. év II. felére 2.50 P-t Straub Ferenc, az 1937. év II. és 1938. év I. felére Békéssy Leóné, az 1937. év II. felére 3.80 P-t Jaloveczky Péter, az 1936. év I. felére özv. dr. Gerencsér Istvánné, az 1936. év II. és az 1937. év I. felére Nádler István, Heiller Chrystophora és Szabó Celesta, az 1937. év I. és II. felére Mellau Márton, Csorda Romána, Kókay Ladiszla, Piros Gabriella, Raffaeli Rafaela, Szarvák Karitász, Vilsch Ludovika, Bálint Sándor dr. Rónai Sándor, Marczelly Kornél, Lehoczky Egged, Barabás Endre, Molnos-Kovács Béla, pécsi rk. tanítónőképző-intézet és Jaloveczky Péterné, az 1938. év I. és II. felére Éber Rezső, Bury Alajos, debreceni rk. tanítónőképző-intézet, Hatvani Lajos, Pödör Irén, Horváth A. János, a Szent István Társulat győri fiókja, a Testnevelési Főiskola, Czuczka Emma, Tömör Boldizsár, Orsolya-zárda (Budapest), Pál Mátyás dr., a szegedi kir. kat. tanítóképző-intézet, Kovács Ernő, a bajai áll. tanítóképző-intézet, a budapesti Szent Margit-intézet, Cser M. Margit, a győri áll. tanítónőképző-intézet, a pesthidegkúti áll. el. isk. igazgatósága és Szontagh Katalin, az 1937. év I. felére dr. Incze Béniné, az 1938. év I. felére Pentz Ilona, az újpesti II. sz. áll. polg. leányiskola, Szabó Károly, Becht József, Bodorné Hummel Irén és a kunágotai áll. el. isk. könyvtára. 1934. év I. és II. felére Osváth Ferenc, 1934. év II. és 1935. év I. felére Bató László dr., 1936. év I. felére Daru Mihály, 1936. év II. felére Szabó Zoltán, 1936. év I. és II. felére Szemerédi János, 1936. év II. és 1937. év I. és II. felére Hamar Gyula, 1937. év I. és II. felére Urhegyi Alajos, Bácsfalvy Antal, Krizsanechné Németh Edit, 1937. év II. felére Magyary Károly, 1937. év II. és 1938. év I. és II. felére Pintér László dr., 1938. év I. felére Temesi István, 1938. év I. és II. felére a bpesti III. ker. rk. óvónőképző-intézet, a pápai rk. tanítónőképző-intézet, a kőszegi áll. tanítóképző-intézet, a zsámbéki rk. tanítónőképző-intézet, Slajchó Mihály, M. Fogarasi Stefánia, M. Korcsmáros Alfonza, M. Szlávik Julianna, M. Vítal Szaniszla, Várad József, Pécs Gyula, Dúzs Mária, Merő László, Lékó Béla, Hell Anna, Damaszlovszky Mihályné és Grész Leó. Végül tagdíj címén 16.— P-t beküldött Dundler Gyula. — Bp., 1938. márc. hó 23-án. — *Frigyes Béla* pénztáros.

A szerkesztő az egyes számokat az előző hónap 20-án lezárja.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.